

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:
Egy évre ..... 24 korona.
Egy hónap ..... 2 korona.

VIDÉKEN:
Egy évre ..... 28 korona.
Egy hónap ..... 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:
Egy soros polt sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyetemi
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.

József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 153.

Arad, 1914.

VÖSZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Szerda, október 14.

Nagybocskónál támadjuk újból az oroszokat

Ujabb sikereink az északi harctéren.

Német seregek offenzívája a francia harctéren

Sikertelen francia támadások.

Berlin. (Hivatalos.) A nagyvezérkar jelenti: A főhadiszállásról jelentik: Nyugati harcterről nevezetesebb hír nincs. Soissonstól keletre történt heves támadását visszautasítottuk. Az argonnei erdőkben állandóan elkeseredett harcok folynak. Csapataink sűrű oszárjában rendkívül nehéz terepen a várható minden eszközzel lépésről-lépésre kiküzdik az ellenség előnyomulását. A franciák szívós ellentállást fejtenek ki, fákon elhelyezett gépfegyverekből lönek, emelteszerűen elhelyezett árkok mellett erős városzerű árkokat rendeztek be. A francia hadvezetőség részéről csapatainknak a vevvrosi sikon kivívott sikereiről terjesztett hírek valószínűek. A hadifoglyok nyilatkozata szerint a csapatokkal azt kövölték, hogy a németek meg vannak verve, Metz több erődje elesett. Tény az, hogy az ottani harcoknál csapataink egyetlen egy helyen se veszítették tért. Etain csak úgy, mint eddig birtokunkban van. St. Michiél-nél lévő hadállásaink ellen intézett heves francia támadásokat mindig visszavertük. (Ministerelnökségi sajtóosztály.)

Páris retteg.

Genf. (Sajtóbizottság engedélyével Táviróda.) Antwerpen hevére óta a párisiak ismét tömegesen menekülnek. A kik visszaverték a sietve elutaznak ismét a fővárosból.

Oroszok veresége a Visztulánál.

Berlin. (Hivatalos.) A nagyvezérkar jelenti: A főhadiszállásról jelentik: A keleti harctéren október 11-ike nyugaton telt el. Másnap Schiwindtnél az oroszok újabb átható kísérletét visszautasítottuk. Az oroszok 1500 foglyot 20 ágyút veszítettek. Varsótól délre orosz löcsapatokat visszavertük. Az oroszoknak Ivan-gorodtól délre a Visztulánál megkísérelt átkelését nekik veszteségeket okozva megakasztottuk. (Ministerelnökségi sajtóosztály.)

Szerbia bérencei.

Arad, október 13.

Kétfelé oszlott a szerajevói gyilkosság, a trónörökös párt élete ellen irányult merénylet megtorlása. Az egyik része csak most érte meg a főtárgyalásra. A másik részében már folyik az ítélet végrehajtása. A szorb hadseregen szenvedtetik katonáink a szigorú, kegyetlen büntetést; azon a hadseregen, amelynek tisztjei, tábornokai orgyilkosokat neveltek, abrikoltak, pénzelték, hogy ezek az osztrák-magyar monarchia trónörökösét és annak feleségét meggyilkolják. Véres csatákban, egy kiéhezett, vesztét érző, fegyelmet törő hadsereg kólságbeesett támadásait letörve, jut el ez az ítélet a befejezésig. Addig lassan-lassan mindenkinek kijut a része: György herceg az első golyót megkapta, Péter király a számkivetést választja, hogy folytassa, a mit Svájcban elhagyott; a tiszték egy részét a csatamezőn kapott, hősi halál helyett az a sors éri, hogy a maguk katonái koncolják föl; a betetőzés pedig az ország példás megalázása lesz, hogy az végkép kedvét szegje a monarchia ellen való áskálódástól.

Nincs benne semmi különös, hogy a tulajdonképeni gyilkosok és merénylők fölötti ítélet csak mostanra maradt. Mindenütt előbb végeznek el a tettessel és csak azután semmisítik meg a gyilkos számszámot. Cabrinovics és Princip valóságban csak a gyilkoló eszközei voltak Szerbiának, annak az elhatalmasodott, a legfelsőbb szerb körökbe is eljutott szerb propagandának, amely az osztrák-magyar monarchiában belső lázadást, országreszek elszakadását akarta előkísérelni. Ha nem vállalta volna ez a sötét társaság, Tankosics Voja szerb királyi őrnagy és Ciganyevits Velyko szerb államhivatalnok, találtak volna

másokat, hiszen esztendőök óta egész titkos társaságot szerveztettek maguknak az éretlen diákok között, hogy az elvakult sihederek közül bőven válogathassanak. Hogy ezeket, vagy másokat ér-e a megérdemelt büntetés, tényleg nem fontos.

A szerajevói pör vallomásai, — és elsőnek a főváltottnak, Cabrinovicsnak részletes beismerése még a háború idején rávilágítanak arra, hogy miből kellett háborúnak lenni. A világháború pusztító kórságának itt van a bacillusa, a fertőző mérge, a kezdete. Itt derül ki, hogy mint keletkezhetnek békés időben olyan tervek, a melyekkel az egyik állam a vele akkor még barátságos szomszédságban élő állam területi épsége ellen tör; hogy mint szerveznek elő egy hadsereg tisztjei, tehát a nyílt, férfias csatákra nevelt emberek, alatiomos merényleteket, hogy milyen nagy megbecsülésben részesül, — még a szerb trónörökös részéről is, — egy züllött, mindenre elszánt brávo, a kiról Szerbiában tudják, miféle merényletre készül.

Egy ilyen rothadt, erkölestelen országból keltek ki a világháború esirái, amelyek már máig is végtelen pusztulást okoztak. Egy ilyen ország „tekintélyének”, fenhéjazó önértékének megóvására lépett fegyverbe Oroszország, Franciaország, Anglia, Belgium, Japán, sőt legutóbb Portugália is Németország ellen és ellenünk. A mérkőzések derekán néha olfelejtődik, hogy min indult meg a harc. A szerajevói pör, a maga sötét, undorító háttérével arra is jó, hogy ezt a harcban álló Európa szeméi előtt újra, az adatok szigeru valóságában föltárja.

Hadseregünk veszteségei.

23. veszteséglajstrom.

(Kiadták október 10-én.)

(Rövidítések magyarázata: gy. e. = gyalogezred, sz. = század, h. = honvéd, husz. = huszár, tűz. = tüzér, drag. = dragonyos, ul. = ulánus, táb. = tábori, neh. = nehéz, á. = ágyú, lov. ü. = lovas üteg, oszt. = osztály, üt. = üteg, hat. = határ, vad. = vadász, zla. = zászlóalj, L. = Landver, s. = sebesült, el. = elesett, fog. = hadi fogságba került, tart. = tartalékos, pót. = póttartalékos, gyal. = gyalogos, őrv. = őrvezető, szakaszv. = szakaszvezető.)

Tisztek:

Ahno Ferenc t. kadét 94. gye. s. — Áuer József főhadnagy zászlóalj adjutáns 59. gy. e. seb. — Aulich Pál lovag 38. gy. e. 2. menetszázad seb.

Baráth Ferenc nyug. őrnagy 30. III. népfelkelő hadtápaszlóalj el. — Barth Rudolf t. hadnagy 62. gye. el. — Beck János főhadnagy 14. táb. tarack ezred seb. — Beer István főhadnagy 6. gye. seb. — Bellak Ottó tart. hadnagy 10. gy. e. 1. száz. seb. — Bergman Ferdinánd t. kadét 74. gy. e. seb. — Bernhardt Hans hadnagy 1. Landst. gy. e. 7. száz. seb. — Binges Josip hadnagy 25. népfelkelő gy. e. 1. száz. seb. (lőtt seb. a mellen) — Bosanac Ljubomir hadnagy 25. népfelkelő gy. e. 10. száz. el. — Botár János hadnagy 32. népfelkelő gy. e. könnyen seb. — Brass Richard hadnagy 13. Landst. gy. e. 8. sz. seb. (a katonai címtárban neve nem található) — Brkljacic Márton t. hadnagy 6. gy. e. seb. — Budiner Viktor őrnagy zászlóaljparancsnok 81. gy. e. könnyen seb.

Chlupaty Károly tart. hadn. 100. gy. e. 9. sz. seb. — Chmel Viktor száz. 100. gy. e. seb. — Csatári Ármin tart. hadn. 26. gy. e. 5. sz. (Budapest) seb. — Czech József száz. 100. gy. e. 3. sz. seb. — Czenk Adolf hadn. 32. népf. gy. e. el. — Czermak Ottó tart. hadn. 94. gy. e. seb.

Dahinten Ernő dr. hadn. 32. népf. gy. e. el. — Dudzinski Ferenc hadn. 45. gy. e. seb. — Ehrlich Bertold tart. hadn. 17. vad. zászlóalj 1. sz. seb. — Eisinger Lipót tart. hadn. 95. gy. e. 3. sz. seb. — Engl Rudolf száz. 45. gy. e. seb.

Farkas Róbert tart. hadn. 6. gy. e. seb. — Feix Viktor sz. 21. vadász zászlóalj 1. menetsz. seb. — Felzmann Ferenc tart. kadét 38. gy. e. 2. menetsz. seb. — Fischer Róbert tart. hadn. 24. gy. e. 3. menetsz. el. — Fluser Miksa dr. tart. hadn. 94. gy. e. seb. — Fögl László zászlós 6. gy. e. el. — Formanek Kázmér száz. 45. gy. e. seb. — Frank István tart. hadn. 41. gy. e. seb. — Frankl Sándor tart. zászl. 38. gy. e. 1. menetsz.

Gál Ignác hadn. 32. népf. gy. e. el. — Gayder Károly hadn. 1. Landst. gy. e. 6. sz. Glavaski Milán hadn. 25. népf. gy. e. 3. sz. el. — Goriczay Gyula hadn. 25. népf. gy. e. 4. sz. el.

Haerdtl Rudolf dr. főhadn. 13. Landst. gy. e. 6. sz. seb. (a katonai címtárban nem található). — Hafner Zlatko hadn. 25. népf. gy. e. el. — Halovski Antal kadét 13. Landst. gy. e. 13. sz. seb. (a címtárban nem található). — Hauser Jenő hadn. 68. gy. e. 4. menetsz. el. — Heckmann Lajos száz. 2. szappör zászlóalj s. b. — Hegedüs Erő dr. tart. hadn. 32. népf. gy. e. el. — Hendrich József dr. tart. had. 59. gy. e. 1. sz. seb. — Herbacssek Mihály tart. kadét 6. gy. e. seb. — Hildebrand Hans főhadn. 100. gy. e. el. — Hoffmann Ferdinánd tart. hadn. 62. gy. e. seb. (a csapat veszteséglajstroma szerint Hoffmann János.) — Horak Károly száz. 17. vadász zászlóalj 1. sz. el. — Hübner Rudolf száz. 95. gy. e. 5. sz. el. — Hütti Károly tart. hadn. 100. gy. e. 10. sz. sebesült.

Iltitz Demeter tart. hadn. 41. gy. e. seb. — Saklitsch Vince száz. 95. gy. e. seb. — Juhász Béla tart. zászlós 45. gy. e. s.

Kahn Richard dr. tart. hadn. 17. vad. zászlóalj 2. sz. el. — Kaluza Ferenc tart. hadn. 45. gy. e. seb. — Kellner Zsigmond dr. segédorvos 95. gy. e. seb. — Kasperlik Lajos főhadn. 100. gy. e. 13. el. Kerschbaum Richard hadn. 16. vad. zászlóalj 1. sz. seb. — Klemzút Károly főhadn. 17. vad. zászlóalj 1. sz. el. —

Knoll hadn. 94. gy. e. seb. (a címtár szerint azonos lehet Knorr Frigyes hadlaggyal). — Knopp Antal tart. zászlós 100. gy. e. 3. sz. el. — Kolos Aurél hadn. 26. gy. e. 7. sz. Győr 1888. seb. (a címtár szerint tart. hadn.) — Konik Szaniszló tart. had. 45. gy. e. seb. — Kopecky Ferenc tart. zászlós 100. gy. e. 11. sz. seb. — Kopsa Miklós hadn. 25. népf. gy. e. könnyen s. — Korselt Ottokár száz. 21. gy. e. gépfegyveroszt. seb. — Kosina József tart. hadn. 74. gy. e. seb. — Kozian Frigyes alezr. 26. gy. e. seb. — Krausz Szaniszló tart. hadn. 41. gy. e. el. — Kretz József zászlós 6. gy. e. seb. — Kronhelm Vilmos száz. 100. gy. e. 4. menetsz. seb. — Kronpa Bohuszláv tart. kadét 45. gy. e. seb. — Kruk Emil főhadn. 41. gy. e. seb. — Kudelski Szaniszló tart. kadét 45. gy. e. seb. — Kuln Menyhért hadn. 32. népfelk. gy. e. súlyos seb. — Kurzmann Lajos főhadn. 42. gy. e. seb. — Klein Frigyes tart. kadét 80. gy. e. seb. — Kleska Antal száz. 99. gy. e. seb. — Koller Lipót száz. ezred adjutáns 99. gy. e. el. — Kolowrat Ferenc hadn. 80. gy. e. el. — Kopecki száz. 58. gy. e. el. Krippner Antal tart. hadn. 80. gy. e. seb. — Krumpholz Richard tart. hadn. 21. Landw. gy. e. seb. — Kyzlink József száz. 58. gy. e. el.

Lank Vilmos száz. 48. gye. seb. — Liska Bernát tart. kadét 99. gye. seb. — Lucke Rudolf hadn. 42. gye. seb. — Luegmayer Walter tart. kadét 14. gye. seb. — Lenz Rudolf száz. 48. gye. seb.

Maaz Róbert hadn. 42. gye. seb. — Maschke Richárd zászlós 8. Landw. gye. seb. — Matějka Henrik hadn. 7. hegyi üt. e. 4. üteg seb. — Mayer Dénes tart. kadét 48. gye. seb. — Mende Frigyes száz. 58. gye. el. — Michl József tart. hadn. 48. gye. seb. — Muhr József főhadn. 48. gye. seb.

Neubauer Béla tart. hadn. 14. gye. seb. — Neumann Henrik tart. hadn. 48. gye. seb. — Neumann Márkus loig tar. kadét 58. gye. seb.

Ortner József tart. hadnagy 14. gy. e. seb. — Pahr Konrád tartalékos hadnagy 99. gy. e. el. — Pericio István hadnagy 48. gy. e. seb.

Permann Hugó tartalékos hadnagy 14. gy. e. seb. — Peschka Rudolf hadnagy 42. gy. e. seb. — Peterák Henrik hadnagy 80. gy. e. el. — Petermann Ottó főhadnagy 48. gy. e. seb. — Píopf Ferenc tartalékos kadét 99. gy. e. seb. — Polasek Károly tartalékos kadét 99. gy. e. seb. — Poleschensky Ferenc hadnagy 14. gy. e. seb. — Prachtl Ferenc tartalékos kadét el. — Pretzel Gyula százados 8. Landwehr gy. e. seb. — Prokop főhadnagy 58. gy. e. seb. — Prutzer János Lajos főhadnagy 48. gy. e. el.

Ratschky Lajos tartalékos hadnagy 58. gy. e. seb. — Raym Villibald tartalékos hadnagy 21. Landwehr gy. e. seb. — Rebetz Ede százados 58. gy. e. seb. — Richter Ferenc kadét 58. gy. e. el. — Ritschek Vilmos hadnagy 99. gy. e. seb. — Rom Ottó főhadnagy 99. gy. e. el. — Rössler Károly tartalékos kadét 99. gy. e. seb.

Sackl József tart. hadn. 99. gy. e. seb. — Schaffer János tart. kadét 99. gy. e. seb. — Schaller Károly tart. hadn. 14. gy. e. seb. — Schillinger Rudolf tart. kadét 99. gy. e. seb. — Schimak Raoul főhadn. 80. gy. e. seb. — Schlösser Frigyes hadn. 99. gy. e. el. — Schmidt József tart. zászl. 21. Landw. gy. e. seb. — Schwarz Tivadar főhadn. 99. gy. e. seb. — Schwarz Károly tart. zászl. 99. gy. e. seb. — Seif Horman főhadn. 14. gy. e. el. — Sikos Géza tart. hadn. 38. gy. e. seb. — Singer Oszkár hadn. 58. gy. e. el. — Sirel József főhadn. 80. gy. e. seb. — Spiegel Adolf Ottó hadn. 99. gy. e. seb. — Strigl József tart. kadét 15. gy. e. el. — Sárniste Antal hadn. 10. gy. e. el. — Strobl Guidó száz. 58. gy. e. el.

Tausky Hugó hadn. 1. Landst. gye. s. — Theban Brutus főhadn. 31. gye. seb. — Tomljenovic János hadn. 100. gye. el. — Trecheler Vendel főhadn. 100. gye. seb. — Trupinic Károly hadn. 6. gye. s.

Ullsperger Ferenc ezredes 45. gy. e. parancsnoka seb. — Unczowski Viktor száz. 95. gy. e. el.

Vaculin László hadn. 17. vadász zászlóalj el. — Vajda Béla tart. hadn. 26. gye. seb. — Vobl József száz. 45. gye. seb. — Vohanka József tart. hadn. 45. gye. el. — Vosatka Jarosláv alezr. 21. gye. seb. — Walter János tart. hadn. 62. gye. seb. — Weiss Erich fő-

hadnagy 95. gy. e. seb. — Wenderling Tivadar százados 100. gy. e. sebesült. — Wendling Károly főhadnagy 62. gy. e. seb. — Wenzel Adám tart. hadn. 45. gy. e. el. — Wessely Frigyes hadn. 94. gy. e. seb. — Winkler Viktor főhadn. 13. Landst. gy. e. seb. — Wittek János száz. 6. gy. e. seb. — Wokurka Emil száz. 100. gy. e. seb. — Wolf Ottó főhadn. 24. Landw. gy. e. el. — Wolf Gusztáv főhadn. 3. ul. e. hadifogoly. — Wolisch Norbert tart. zászlós 100. gy. e. seb. — Würll Lipót tart. zászl. 17. vad. zászlóalj seb.

Zarski László tart. hadn. 45. gy. e. el. — Zenz József hadn. 59. gy. e. seb. — Zündel György tart. hadn. 62. gy. e. seb.

Trónörökösünk gyilkosainak bünpöre.

(Bizonyítékok a belgrádi összeköttetésekre.)

Távirati tudósítás.

Szerajevó, október 13.

A szerajevói merénylet tettesének kihallgatását ma folytatta a törvényszék.

A Magyar Távirati Iroda jelenti Szerajevóból: A merénylők elleni vádirat nagyjában a következőképen hangzik:

(Felolvassák a vádiratot.)

A vád szerint a vádlottak terhére irandó, hogy a Szerbiából irányított nagyszerb propaganda következtében át voltak hatva attól az eszmétől, hogy az osztrák-magyar monarchia délszláv tartományai, elsősorban Bosznia és Hercegovina a monarchiától erőszakkal el kell, hogy szakítsanak. Minthogy a belgrádi körök véleménye szerint Ferenc Ferdinánd főherceg osztrák-magyar trónörökös az említett nagyszerb üzemeknek egyéniségénél fogva és pedig azért állott utjában, mert ebben a körben is a trónörökös mint különösen tehetséges herceget ismerték és mert az illető körök véleménye szerint keresztüllátott a nagyszerb intrikákou és mert törekvéseinek főcélját képezte, hogy a habsburgi monarchia keretében egyesítse a délszlávokat, ezért Princip Gavriló, Gabrinovics Nedjelko és Grabez Tritko kiválasztottak arra a célra, hogy Ferenc Ferdinánd főherceg trónörökös szerajevói tartózkodása alatt meggyilkolják. Princip Gavrilót, Gabrinovicsot és Grabeztt ebből a célból Belgrádban Cacanovic szerb államvasuti hivatalnok és Tankosics Vojo szerb királyi őrnagy revolverekkel és kragujeváci állami arzenálból származó bombákkal látták el. — Ezenkívül Ciganovic a fegyverhasználatban is kioktatta őket. — A három vádlottat ezenkívül ciankáival is ellátták, hogy a merénylet elkövetése után, nehogy a merénylet indokai és a merénylőknek a szerb hivatalos körökhöz való viszonya napfényre kerülhessen, öngyilkosságot követhessenek el. Mind Tankosic, mind pedig Ciganovic tagjai voltak a Narodna Obrana ismert szerb nemzeti egyesületnek, amelynek egyetlen célja az osztrák-magyar monarchia elleni háború eszméjének terjesztése és ezáltal a délszláv tartományoknak a monarchiától való erőszakos elválasztása. Ennek az egyesületnek közvetítésével, amelynek vezetői közé tartoznak Szerbia hivatalos állásban levő egyénei közül pl. Jankovics tábornok és Markovics egyetemi tanár is, egyengették Principnek, Gabrinovicsnak és Grabeznek nemcsak a Belgrádból boszniai határig terjedő utat, hanem a Narodna Obrana Bosznia-Hercegovinában levő tagjai tették lehetővé az említett merénylőknek átjövételét és fegyvereiknek átszállítását a határon egészen Szerajevóig.

(Gabrinovics vallomása.)

Tegnap délelőtt 9 órakor kezdték meg a tárgyalást Gavriló Princip és társai ellen a tárgyalást királygyilkosság miatt. A tanács áll Corinaldi főtörvényszéki tanácsos mint elnök, Naumovics tanácsnokból és Hoffmann dr. szavazóbíróból. Pótbírák: Tialka és Pitte. A vádat Schwera ügyész képviseli. Védők: Premuzios dr., Ziskler dr. és Feldbauer dr. ügyvédjelöltek. A vádlottak padján Gabrinovics Princip ül 24 vádlottársával.

A vádirat felolvasása után megkezdték a vádlottak kihallgatását.

Elsőnek Gabrinovics Nedalkót hallgatták ki. Vallomása teljesen azonos a vizsgálat adataival. Beismeri, hogy kezdetben szocialista, később anarchista elveknek hódolt. Belgrádban megismerkedett Vassics Mitán őrnaggyal, a Narodne Obrane titkárával. Ez utóbbit ajánlotta, hogy szerb legyen.

Később a szerajevói radikális lap, „Narod” nyomdájába és a szerajevói „Srbaska Rjeon”-nál Cabrinovics lassan elkészült a szerb racionalizmusra. Amikor „Glas Sloboda” elbocsátotta, Gabrinovics Belgrádba ment, ott a balkán háboru hatása alatt szenvedelmes szerb nacionalista lett. Ehhez jött még Zivojin Taresics, a szerb államnyomda igazgatója és a „Narodna Obrana” bizottsági tagja alkalmazást szerzett neki az államnyomdába. Bevallja, hogy szerb nacionalista és anarchista elveket vallott. Célja

volt valamennyi délszláv állam egyesítésére törekedni és az osztrák-magyar délszláv államnak erőszakos elszakítása a monarchiától, a Szerbiával való ideiglenes egyesülés mellett, amely később a délszláv köztársasághoz csatlakozna.

Ez csak erőszakos eszközökkel történhetett. A trónörökös párt meggyilkolásának gondolata akkor merült fel először az agyában, amikor egy szerajevói lapnak a trónörökös Szerajevóba utazásáról szóló híret borítékban hozzá juttatták. Ezt közölte Princippel.

Ezután elmondja, hogy Grabacet is beavatták tervükbe. Ciganovictól négy revolvért, bombákat és ciánkálit kaptak. Tapkosics őrnagy pedig kiiktatta őket a fegyverek kezelésére, Princippnek Ciganovic még egy levelet is átadott, Popovic őrnagy címére. El levél alapján Popovic Sabácsban barátságosan fogadta őket és hamis utlevelek segítségével

eljutottak Loznicáig. Pénzügyőri ellenőrök és Jakovljevic tanító támogatása mellett át indultak kelni a Drinán és megérkeztek Zvornikba. Innen Tuzlába, majd Princippel és Grabaczel együtt Szerajevóba utazott. Itt Illic Daniló, aki bombákat és pisztolyokat osztott szét közöttük — kiiktatta őket, hogy hogyan és hol kövessék el a merényletet. Ezután a merénylet lefolyását mondja el és hozzávallja, hogy meg akarta ölni a trónörökösöt. Majd vallomása végén elmondja, hogy Dicio, a szerb államnyomda igazgatója április hónapban bemutatta őt Sándor trónörökösnek, akivel hosszasan beszélgetett, de hogy miről, azt nem akarta elmondani. A védő azt a kérdést intézte Cabrinovicshoz, hogy szabadkőműves-e, de a vádlott nem válaszolt.

A tárgyalás folytatását azután másnapra halasztották.

Kozák vendégség Gyertyánligeten

(Szigeten felelte podgyászát az orosz generális. — A máramarosi harcok színhelyére küldött tudósítónktól.)

Máramarossziget, október 12.

Dobay Sándor helyettes polgármester, ez a joviális 60 év körüli ur, aki az orosz invázió alatt Szigeten tartózkodott, a „boldog” emlékeztető muzsika uralomról a következőket mondta nekem:

— Szombaton reggel jöttek be a muszkák, amint azt ön is tudja. Én, a tanács néhány tagja, aztán a felekezetek képviselői elébük mentek. Ruthénül mondtam vezetőjüknek néhány szót. A tiszt udvariasan válaszolt s kijelentette, hogyha nem viselkedünk okoskodóan, senkinek semmi bántódása nem esik s vigyázni fognak ők maguk a rendre.

Aztán beírtam a városba s kiáltványt adtam ki, amelyben figyelmeztettem a polgárokat, hogy mikép viselkedjenek.

Aztán bevonultak az oroszok a városba. A vezetőjük, Matsunow generális a főispáni lakást nyitotta fel s abban helyezkedett el. Haloltam, hogy a magasabbrangú tisztak nagyhangú kijelentéseket tettek. Így egyikük a következőket mondta:

— Az osztrák-magyar hadsereg az egy bolha, azt elnyomjuk egész egyszerűen s október 15-én Budapesten, november 15-én Bécsben leszünk.

Október 15-ike idestova itt van s hol vannak most a muszkák!

— Vasárnap értésemre adta a parancsnok, hogy a városra hadisarcot vetett ki.

— Zabot, kenyeret, lisztet, cigarettát adtunk az oroszoknak amennyi csak volt, a pénzzel azonban nem nagyon sieltünk. Ugy immelámmal kiszámítottuk, mennyit kell egy-egy polgárnak beszolgáltatni s úgy tessék-lássék meg is indult a beszédés. Hogy milyen lázas gyorsasággal, azt bizonyítja, hogy kedd délre össze is gyűlt vagy kétszáznyolcvan korona, de akkorára már a muszkáknak olyan sietsős volt a távozás, hogy azt sem kérték el, sőt Matsunow tábornok még podgyászának egy részét is itt hagyta emlékül a nagy sietségben.

Sétálunk a városban, amely visszanyerte rendezt képét. Megnyitnak az üzletek, sűrűnek-forognak hétköznapi dolgok után az emberek s a belvárosban például alig emlékeztet más, mint a még mindig zárt Béres patika valamennyi redőnyére felpingált nagy kettős kereszt a három napos orosz világra.

Kifele már más a kép. Itt, a villanegyedben jó néhány feltört ház tatóngó ajtaja, betört ablaka mered szemoru megmentőként, s sok viskó ajtajára rá van mésszel pingálva a bizonyos megmentő jell a dupla kereszt. Másutt az ablakba tették ki a feszületet, de néhol még ez sem használt. Az objektivitás kedvéért hangsúlyoznom kell azonban, amint azt Sziget rendőrfőkapitánya is közölte velem, hogy a gaztetteknek legalább háromnegyed részét a mi ruthénjeink követték el, akik ma már az ügyesség börtönében várják a történendőket.

Nem érdektelen ez alkalommal felemlíteni, hogy az oroszok hol és merre törtek be országunkba? Varsányi István szigeti evangélikus tiszteletes, a turista egyesület elnöke, aki úgy ismeri a vidéket, mint a tenyerét, erről a következőket mondta nekem:

— Mindenképp meg kell állapítani, hogy az oroszokat feltétlenül bevezették s nem helytálló az a feltevés, hogy esetleg a térkép segítségével vonultak be. Még a legmunicipiózusabb katonai térkép is hiányos, mert egy-két hónap alatt teremnek itt olyan kocsutak, amelyeken ágyut is kényelmesen el lehet vonatni. Itt van például megyénk speciálkártyája, ebbe, amint látja, a turista-egyesület részére vörös tintával már egész csomó új utat jegyeztem be. Az oroszok különben őt, sőt a legutóbbi borsáival együtt hat helyen nyomultak be. Az első csapat Uzsoknál Ungvár felé szándékozott. A második betörés Volócon át Munkácsnak irányult, a harmadik a körösmezői csapat, amely már bent az országban három részre szakadozott: az egyik a Brusztura csucson át Királymező—Taraoköz felé akart menni, a második a Csornahorán át a Tiszának tartott s ott egyesült az elsővel, a harmadik, a kősoport pedig Rahón át Máramarosszigetre jutott. A negyedik orosz sereg a Havasmezőnek tartott, ennek egyes részei jutottak el a radnai szoroson át Beasterce-Naszódba. Az ötödik kozákbanda Toronyán át Husztot fenyegette volna, végül a hatodik Borsánál, amelyet azonnal visszavertek, alighanem Erdélybe szándékozott.

Egy két jellemző apróságot feljegyeztem a kozákokról. Általában sokkal veszedelmesebbeknek képzelték őket, mint amilyenek valóságban. Ép úgy vannak közöttük azonban reguláris, fegyelmezett csapatok, amelyek méltó és méltányos ellenfelek, mint rablóhordák. Erre nézve szolgáljon bizonyosságnak a következő történet, amelyet Hávós Henrik dr. rahói körjegyző beszélt el nekem:

— A kozáksereg, amely Rahón keresztül Máramarosszigetre indult, már Bocskón volt. Közben van egy kis falu, Gyertyánliget, amely félre van az útból s ezt nem is tisztelték meg látogatásukkal.

— Hohó, — mondták azonban magukban derék ruthénjeink, — ez még sem járja, így „megszabadulnának a magyarok”.

A bíró mag néhány esküdt szépen felkerekedtek tehát és átblagtak Bocskóra, tisztelettel meghívták a muszka urakat Gyertyánligetre is. El is jött vagy tíz kozák. A faluban két intelligens ember maradt: a katolikus pap és Eberling mérnök. Ezek meghívták a kozákokat, jól látták étellel, borral s nem is történt semmi incidens. Ebből közben még el is beszélte egy kozák altiszt, hogy seregük elővédjét szibériai kozákok alkotják, akik jelzésül vállukon egy cirill „Sz” betűt viselnek.

— Közönséges rablóbanda ez uram — mondta az orosz — akik miatt mi, ellenséges katonák, az ő bajtársaik szégyeljük magunkat. Mi még szóba sem állunk soha velük.

A gyertyánligeti kozákok nem is bántották senki holmiját. Ez azonban nem tetszett a ruthéneknek s ők kezdték a menekültek támasztását fosztogatni. S akkor maglepő dolog történt. A kozák altiszt kiment a piacra, maga köré gyűjtötte a lakosokat s a következő rövid, de vallásos szónoklatot intézte hozzájuk:

— Halljátok ti kutyák, hallottam, hogy néhány lakást kifosztottatok. Ha tovább folytatjátok a rablást, agyon foglak benneteket lövetni!

A kozák altiszt ezután kancsukával verette szét a rabló ruhátokat.

Zádor Jenő.

Sikerrel folytatjuk az oroszok támadását.

(Felrobbantott orosz hadihajó. — Kitakarodik az ellenség Galiciából.)

Hivatalos távirati tudósítás.

Budapest, október 13.

Német-szövetségseregeink egyesült offenzívánk sok győzelmes harc után szerencsésen elérte első stappéját, a Visztula-San vonalat.

Ivangorodtól délre a két folyóvonal mentén Przemyslég álnak derék csapataink és a Kárpátokon keresztül előnyomuló erőink is bizonyára csakhamar elérik Sambor—Drohobycz—Stryj vonalat.

A Vistula—San vonalon most már az utolsó ütközeteket fogják megvívni; az Annapol, Sandomierz, Rozwadow melletti ütközetek után elfoglaltuk Jaroslaut s az ettől északra levő Lezajskot, Przemyslnél már csak maradványai vannak meg az ostromló seregeknek, hogy ez utóbbinak visszavonulása számára teret és időt szerezzenek.

Nyugatról előnyomuló hadseregünknek legdélibb oszlepa Sanokon és Liskón túl elérte Chyrowot, ahol még harcban áll az oroszoknak egy hátvédjével, amelynek elűzése után ma vagy holnap egyesülhet a Kárpátokon és Turján keresztül előrevonuló csapatainkkal.

Minden jel arra mutat, hogy az oroszok feladták offenzívájukat Galiciában, amelyet rövidesen egészen ki fognak irtani. Feltévéstünk szerint egyrészt északra, a Varsó—Ivangorod—Brest-Litowsk vonalra, másrészt keletre a wóhyniai Luck—Dubno—Rowno várháromszögbe és a Zbruccon túlra vonulnak. Másként legalább nem lehet megmagyarázni az oroszoknak ma jelzett offenzíváját a Visztulán keresztül Ivangorodnál és ettől délre. Az oroszok ezzel akarják fedezni déli csapatainknak visszavonulását az Ivangorod—Brest-Litowsk vonal felé, mert különben a német csapatok a Visztulától keletre elzárják ezeket az orosz erőket az útját. A mi keleti irányban előnyomuló erőink a visszavonuló ellenség üldözése közben már a legközelebbi időben elérhetik Lemberget.

Az oroszok tehát feladták galíciai offenzívájukat s a német—osztrák-magyar seregek nyugatról és délről fenyegető átkarolása elől északi és keleti irányban történő nagy visszavonulással menekülnek; most bizonyára ők is régi methódusukhoz, a defenzívához folyamodnak s ebben próbálnak szerencsét, hogy sikerhez jussanak, mert nagy és óriási túlerővel keresztülvitt offenzívájuk önmagában összeomlott. Mi azonban szilárd hittel reméljük, hogy amint seregeink győzelmesek voltak a defenzívában, győztesek maradnak offenzívájukban is.

Visszavetett orosz seregek.

Budapest, október 13. A főhadiszállásról: Tegnap a mi Przemysl felé előnyomuló erőink a védősereg' kirohánása által támogatva annyira visszavetették a körülzáró csapatokat, hogy csak a várkeleti vonala előtt áll még ellenség. Az ellenség visszavonulásánál Sosnica közelében több hadihíd leszakadt. Számos orosz a Szanba fulladt. Chyrowtól keletre a harc még áll. Egy kozák hadosztályt a mi lovasságunk Drohobycz felé visszavetett. Az utolsó hét meneteléseiben és harcaiban, melyeket a kedvezőtlen időjárás is és a rossz uti viszonyok rendkívül megnehezítettek, a mi derék csapataink teljesítőképessége újlag fényesen bevált. Höfer vezérőrnagy, a vezérkar főnökének helyettese. (Miniszterelnökségi sajtóosztály.)

Offenzívánk sikere.

Bécs. A bécsi lapok egyértelműleg kiemelik offenzívánk eddigi jelentőségét és sikereit. Két lap érdekesen nyilatkozik a helyzetről.

A Fremdenblatt kiemeli, hogy összefoglalóan ma már meg lehet állapítani, hogy a helyzet valamennyi harc téren a szövetséges

osztrák-magyar és német hadseregek számára nagyon kedvezően alakul és a döntésre sikert ígér.

A Neues Wiener Tagblatt emlékeztet arra, hogy a három héttel ezelőtt kiadott hivatalos orosz harctéri jelentés Jaroslaut és Przemyslt Galicia kulcsainak mondotta, amelyeknek birtoklása egyet jelent az egész ország birtoklásával. (Bud. Tud.)

Svájci kritika az oroszok kárpáti betöréséről.

Zürich. (Cenzurálva.) A Gazette de Lausanne című lap, amely eddig nem igen tüntetett szimpátiájával irántunk és német szövetségseregeink iránt, meglehetősen elítélőleg kritizálja a galíciai és porosz-lengyelországi taktikáját az oroszoknak. Mindenekelőtt azt nem tudja megérteni, hogy mit akartak az oroszok Opatownál és Sandomiez mellett. Ha az volt a taktikájuk, hogy az ellenség hátába kerüljenek, akkor rendkívül könnyelműeknek kell őket ítélni a vállalkozásukkal, hogy kirándulást tettek a magyar Alföld felé.

Kivonulnak az oroszok Galiciából.

Berlin: (Cenzurálva.) Stockholmból táviratozzák: Az Attendbladeti jelenti, hogy az oroszok Lemberg körül minden megerősített helyet a levegőbe röpitenek és hogy néhány nap óta Lembergben fosztogatják a lakosságot. Ez világos bizonyítéka annak, hogy nem számítanak többé arra, hogy visszaterhossonek Galiciába, mert aligha lázítanak maguk ellen a lakosságot. Przemyslt az utóbbi napokban azért bombázták oly áthatatossággal, hogy seregeik visszavonulását fedezzék és a várban lévő sereg fenyegető kitöréseit megakadályozzák. Azt hiszik, hogy már körülbelül 300.000 főnyi orosz csapat lépte át Galicia határát és északi irányban Annapol és Zamosc, valamint Cholm és Ljublin irányában vonul vissza.

Nagy csata a Visztula fölött.

Péttervár: Az orosz főhadiszállás 10 ón hivatalosan jelenti: A Visztula fölött az orosz és német előcsapatok között Opatow és San-Domirnál erős csata folyik. (Pol. Hir.)

Semleges államok laptudósítói Kelet-Poroszországban.

Königsberg. (Cenzurálva.) A napokban ért véget a nyolc napig tartó auctnobil-turaut, amelyet a semleges államok laptudósítói végeztek az oroszok által elpusztított Kelet-Poroszországban. Képviselet volt az „Associated Press”, „United Press”, „New-York World”, „New-Yorker Staatszeitung”, „Corriere della Sera”, „Gazetta del Popolo”, a turini „Stampa”, a triezzi „Piccolo”, a hollandi „Nieuwe Rotterdamse Courant”, a „de Telegraf” és a krisztianiai „Aftonposten”. Az összes résztvevők a legnagyobb elismeréssel beszétek a katonai és polgári hatóságok előzékenységről és kijelentették, hogy az orosz kegyetlenségek rettenetes tanubizonyosságait látták.

Elsülyesztett orosz cirkáló.

Budapest. (Hivatalos.) Berlinből jelenti a Wolff-ügynökség hivatalosan: Egy Baján-típusú orosz páncélos cirkálóhajót október tizenegyedikén a finn öböl előtt torpedólovás elsülyesztett, Behucke s. k., a tengerészeti vezérkar helyettes főnöke. Előttünk fekvő táviratok szerint az orosz hivatalos távirati ügynökség az orosz páncélos cirkáló elsülyedéséről a következőket jelenti: Október tizenegyedikén orosz idő szerint délután két órakor ellenséges tengeralattjáró naszádok újból támadást intéztek Bojan és Palada cirkálóink ellen, amelyek a Keleti tengeren előrsi szolgálatot teljesítettek. Noha a cirkálók nyomában erős tűzérési tüzet nyitottak meg egy tengeralattjáró naszádnak sikerült torpedókat lőnie a Paladara, amelyen

zobbanás történt. A cirkáló az összes rajtalo-vókkal függélyesen a tenger fenekére süllyedt. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Oroszország már nem bizik Romániában.

Hamburg: (Cenzurálva.) Az orosz félhivatalos „Novoje Vremja” egy orosz államférfival folytatott, feltűnést keltő interjút közöl, melyben az illető államférfi — volt orosz pénzügyminiszter — kijelenti, miszerint orosz mértékadó körökben már teljesen lemondtak arról a reményről, hogy sikerülni fog Romániát a maguk szándékainak megnyerniük. A péttervári román követnek, Diamandinak, Bukarestbe való utazása — így folytatja — sem hozott, sajnálatunkra, semmi eredményt. Így hát meg kell állapítanunk, miszerint a román kormány az entente-től teljesen eltérő politikát szándékozik folytatni, ami Oroszország szempontjából semmi esetre sem örvendetes.

A szerbek borzalmas veresége.

Szófia. Nisi jelentések szerint a 4-ik szerb hadsereg a boszniai Visegrádnál borzalmas vereséget szenvedett. A szerbek rendetlen futásban menekültek és valóságos meztizedelve érkeztek szerb területre. Az osztrák-magyar csapatok ellen Krupanj körül harcoló szerb hadsereg szintén borzalmas vereséget szenvedett. A menekülők a bolgár határ mentén gyülekeztek. (Bud. Tud.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Színházi műsor:

Szerda: Tatárjárás, operett.

Csütörtök: „Előre”. Vígshízház újdonság.

Péntek: Előre!

Szombat: Előre!

* Előre! Holnap kerül először színre a Vígshízház ezidei legjobb darabja, a darabot, a melyet Gábor Andor írt egyidejűleg megvették a bécsi és berlini színházak is, mint aktuális háborus életképet. Sok szép ének van a darabban, így a Grániczon című harmas dal, amelyt Kiss Miklós, Herold és Földes énekelnek. Huszárcsiny a nagyon régen adott katonás népszínmű kerül vasárnap este színre a főszerepekben Rontay, Kiss Miklóssal.

* Háborus epizódok az Apollóban. (A szerdai új műsor.) Minden sor s minden kép, amely a nagy háborút átrözi vissza, közel esik az emberek érdeklődéséhez s aztán ez most az egyedüli, ami leköti a közönség figyelmét. Ez a szempont vezérli az Apolló színházat műsorainak összeállításánál s a publikum elismeréssel fogadta az igazgatóság fáradozását. A szerdai új műsornak is megvannak az eredeti háborus epizódjai, amelyek sok lebilincselő eseményt s megkapó színt hoznak elének a különböző harcterekről. A szerdai új műsor újdonsága egy vöröskeresztes hölgy mélyszéges érzésekkel átszőtt regénye, amely természetesen háborus miliőben játszódik le. Ezen kívül más elsőrangú újdonságai vannak az Apolló új műsorának.

* A milliómos. (Vigjátékest az Urániában.) A borzalmas idők nehéz gondjai közepette az emberi elme pihenésre, szórakozásra vágyik. Ennek a szükségletnek óhajt eleget tenni a színház, mikor egy ismert humoristával egy nagyszabású vigjátékot hoz színre. Bohó történet az, melyben pereről-perere nő a helyzet fonákasága s minden ilyen helyzetváltozás viharos derűtséget vált ki az emberből. A milliómos, a gazdag özvegy, a vidám fogorvos: mind megannyi kabinetalakok, kik bizonyára élénk emlékezetében maradnak a közönségnek. A nagy képen kívül egy pár szenzációs kis drámat hoz ki a színház. „Az altiszt lova” katonai jellegével, „A boldogság kapuja” szenzációs meséjével fog hatni. Természetes, hogy mindezeneken felül egy pár apró humoros kép is gondoskodik a jókedv és derű fakasztásáról.

* Az édes angyal szenzációs vigjáték legközelebb az Urániában.

A magyar-szerb-román határon.

Milyen az élet a megostromolt Orsován?

— Az Aradi Közlöny kiküldött munkatársától. —

Orsova, kedd.

A felhőkkel csokolódzó vakító-hómezők takarják azokat a lent könyezve és pirosan hervadó hegyeket, amelyek mellett futva fut a vonatunk Orsova felé. Mindenütt azt hallani, hogy a magyar-román-szerb határon lévő, igen élénk városka határainak fele romokban hever s a lakosság tulnyomó többsége elmenekült. Lássuk: mi igaz a hírekből. Azt már az uton megtudtam, hogy a vonatok csak a Csernahéviz mellett lévő századik számú őrházig közlekednek szeptember 11. óta. Onnan kocsin kell menni Orsovára, akik pedig Romániába utaznak Verciorováig haladnak kocsin s ott a román vasuton folytathatják az utat. Ennek az az oka, mert szeptember 11-én az Orsovára érkezett személyvonatra rálöttek a szerbek. Ugyanakkor kellett volna érkezni egy katonavonatnak, de azt nem hozták be egészen Orsovára. Ugy látszik, az ellenség valahogyan megtudta a katonavonat hírét és a személyvonatot azzal tévesztette össze. Maga a város, amikor kora délután kocsival a vigasztalan loes-pocsokban odaérkeztem, csöndes volt és nagyon nyugodt. A városka határában szuronyos katona követeli az igazolványt s ez még a belső utcákban is megismétlődik néhányszor. Hogy mi történt Orsován mostanáig, azt legvilágosabban tárja elénk az a napló, amelyet egy tekintélyes állami tisztviselő vezetett s a melyet szíves volt a rendelkezésemre bocsájtani:

Augusztus 12.

Ma délelőtt megkezdődött Orsova ostroma. A mi csapatunk két „Magyar Folyam és Tengerhajózási Társaság”-hajón átment a velünk szemben fekvő Tékia szerb községbe földerítő szolgálatot végezni. A parancsnok tudta, hogy ellentállásra fogunk találni s nem is volt elhatározott szándéka, hogy mélyebben előnyomuljunk, csupán egy későbbi operációhoz szükséges földerítést akart végeztetni. A mi katonáink a Duna partján nagyszerűen fődött állásban, lövészárkokban helyezkedtek el és várták a jeladást, amikor megkezdhetik a tüzelést a tulsó oldalra. Odaát ugyanis a bokrokban voltak elrejtőzve a szerbek. A parancsnok egy fődött emelvényen állott s onnét dirigálta a tüzet. Amikor a szerb sereg a mi áthajózott katonáink közeledését látták, tüzelni kezdtek. Ők viszonyozták ezt s belekontráztak az innenső paron levő seregünk. Ezek a lövések kitűnően treffáltak, mert itt a Duna medre csak négyszáz méter széles. Látni lehetett, hogyan gurultak ki a bokrokból a megsebesült szerbek bele a Dunába. Kiáltás, puskaropogás, zaj, izgalom... Sohase felejtsem el... mi az Ozanics szálloda padlásáról, igen jól védett helyről figyeltük az eseményeket. Láttuk, hogy az odaát levő csapatunk megfordult, mert Tékia mögül kibontakozott egy nagyobb szerb sereg. Miután védett állásukból sikerült őket kicsalni s miután a mi tervünk az volt: megtudni mennyi szerb lehet Orsovával szemben, embereink nyugodtan visszajöhettek. A mi oldalunkról odaára folyton tartott a tüzelés s a tulsó oldalon lévő csapatunk is folytonosan lövöldözve jött vissza. — Igen kedvező jel a szerb fegyverekre, hogy nekünk mindössze nyolc sebesültünk volt. Birnatek vámtisztünk, aki kaulauz gyanánt szerepelt átkelő csapatunknál, szerb fogságba jutott. Most Nisben van.

Augusztus 13:

Megkezdődött az igazi harc. Mindkét részről ágyukkal lövöldöznek. A szerbek Adakalé szigetünk mellett álló polgári hajóinkat vették tűzbe s rongálódást okoztak. Mi Tékia lövöldöztük s a szerb ágyuk ellen tüzeltünk.

Augusztus 17:

Délután 5 és 6 óra között igen komoly harc kezdődött, amely késő estig tartott. Megszámlálhatatlanul sok ágyulövést hallottam. Az emberek a házaikba bujtak. Scheinberger kereskedő szolgálja az utcasorokra állott vizavi a szerb hadállásokkal és nyugodtan sodorta a cigarettáját, mintha vaktöltésekkel lövöldöztek volna. Egy golyó a szolga balfülén behatolt és ő jajszó nélkül holtan rogyott össze.

Augusztus 20.

Hajnalban a mi ágyuink megkezdtek a munkát. A hajnali ködben nagy uszó tömeget láttak tüzeink a Dunán. Azt gondolhatták, hogy a szerbek átkelést kísérelnek meg és tüzeltek a felülről-lefelé uszó masszára. Mikor közel jutott, meg lehetett állapítani, hogy valami idomtalan hajóroncs... Hány emberéletre emlékeztet ez a néma roncs...

Szünet állott be ezután egészen szeptember 11 ig.

— Szeptember 11-én — folytatja a hű napló — délután öt órakor elkésve érkezett be a 710. számú személyvonat. A szerbek katonavonatnak nézték és tüzelni kezdtek az állomásra. A közönség éppen fel- és leszállott, amikor egy srappel meggyújtotta az állomási éttarem tetőjét, amely le is égott. Elképzeltetni, milyen riadalmat keltett a békés közönség között azoknak a bestiáknak a lövöldözése. Csodálatos, de egyuttal jellemző a szerb lövegekre, hogy senkise sebesült meg. Ezen a napon igen sok főlének, kishitű ember fejvesztetten menekült. Az állomás épületen a kár jelentéktelen.

Szeptember 13:

Hajnali 4 órakor a szerbek a villamostelepre lövöldöztek, de nem találtak.

Szeptember 16:

Ujra ágyuzták a várost. Egy srappel a katolikus templom udvarára esett, de nem robbant föl.

Szeptember 26:

Igen nagy ágyuharc volt. Pontos számot nem irok, de mindkét részről összesen talán kétszáz lövést adtak. A szerbek ismét lőttek a vasuti állomásra s egy vasoszlopot eltaláltak. Igen szép holdvilágos éjszaka van.

Szeptember 30:

A petroleumtelepre lőttek a tulsó parttól. Eredmény: nulla.

Október-2. 4. 5. 7. 9.

Ismét volt ágyuzás. Verciorovárról kocsin hoztak Orsovára élelmiszereket s ezekre a kocsikra lőttek ellenségeink, de nem találtak. Már a postakocsi se maradhat tőlük békében, sőt egyes emberekre is lövöldöznek, ha a Duna mentén átkocsiznak a román határon. Emiatt a Romániába igyekvő utasok elmaradoznak. Egyik bérkocsis lovát leütötte a srappel, amikor Verciorovára fuvarozott. A vasuti állomás mellett levő házamra, mint a tűzből a

pernye, szinte úgy hullanak a gránátarabok. Isten esodója, (vagy a szerbpanamák esodója?) hogy még nem fogott tüzet.

Eddig a napló s most én veszem át a szót. Végigjártam Orsova utcáit és végigvizsgáltam a veszélyeztetett házakat. Semmi olyant nem találtam, ami különösebb csodálatot keltett volna bennem. Minden igen érthetővé válik a háboruban.

— Háboruban vagyunk — mondta kisőrom — tehát egészen természetes, hogy a város egyes utcasorai veszélyben forognak. Mindenki tudhatja, hogy a háboruban nem csokoládé-bonbonokkal lövöldöznek. Ez egy háboruban se volt másképen s nem is lesz, amíg ágyukat öntenek a gyárakban.

Nini, milyen érdekes falragasz. Az csó már elkoptatta a betűit, de mégis elolvasható a három nyelvű plakát.

Állomásparancsnokság. Orsova.

HIRDETMÉNY

a lakosság magatartását illetőleg.

A katonaság hozzátartozóinak Orsovára belépni tilos, hasonlóképpen a lakosság látogatása is, tehát a belépés Orsovára egyáltalában csak a legszükségesebb ügyekben van megengedve. Az orsovai piacra — más községekbe — csakis az illetékes jegyző által kiállított vásári igazolvánnyal jöhetnek. Az igazolvány csak egy napra érvényes s érvényességét d. u. 3 órakor elveszti. Levágott állatot behozni tilos. Dunaorbágy felől a Cioca mare, vagy a Verniciu megkerülésével Nagyzsupanyra, avagy az azzal szomszédos községekbe menni tilos. Az Orsován való áthaladás csak a középső utcán van megengedve. Aki mellékutakon találtatik, elő fog állíttatni. A sötétség beállta után szabad helyen világítani, vagy dohányozni tilos, a lakásokban lehet világítani, de az ablakokat sötét papírossal, vagy szövettel kell bevonni, hogy a világosság ki ne szűrődjön. Az ajtók is megfelelő lepellel látandók el. Este 7 órakor csakis a szolgálatban lévő katonai egyének, tiszték és igazolvánnyal ellátott polgári hivatali egyének közlekedhetnek. Más polgári egyének ezen idő után csakis orvoshoz, vagy gyógyszerészhez mehetnek, azonban a legközelebbi járőrnel önként jelentkezniök kell. A sötétség beálltával kertben, vagy mezőn tartózni letartóztatás terhe mellett tilos. Orsova község elöljáróságának megtiltom, hogy Orsovára esetleg igazolvány nélküli belépők részére igazolványt állítson ki. Ezen jog az állomásparancsnokságot illeti. Aki egy bekövetkezett ágyuzás alkalmával a községet elhagyja, az többé nem térhet vissza. Ha annak szüksége mutatkoznék, hogy a város kiüríttessék, úgy az állomásparancsnokság idejében fog intézkedni. Dunaorbágy, Orsova, Nagyzsupány, Tuffás és Koromnok községek elöljáróságait egyenként személyesen felelőssé teszem községeik környékén elterülő magaslatokon jövőben adandó fényjelzésekért. Az zledek és koresmák a sötétség beálltával bezárandók. Kivétetnek a Takáts szálló és a Széchenyi kaszinó.

Ez a rendelet érvényes az összes katonaság, határosendőség, határpénzügyőség által megszállott terület körzetére.

Orsova, 1914. szeptember 24.

F. E. alezredes

Az okos és erélyes hangu fölhevítés magyarizációját Podhraszky Andor főszolgabíróhoz fordultam. Megjegyzem itt, hogy a főszolgabíró valósággal ércszobra a bátorságnak és lelkiismeretes kötelességteljesítésnek. Ő hivatala gyakorlása közben számos alkalommal bekerült már a tűzvonalba s néhány nappal ez előtt közvetlenül a kocsija mellett vágódott le egy gránát, de szerencsére csak a lovakat sebezte meg.

— A katonai hirdetéseknek — mondta — az a magyarázata, hogy egész népvándorlást rendeztek az ijedősebb emberek. Amikor az állomásépületet ágyúzták a szerbek, az ott lévő közönség ijedtében megrohanta a bérkocsikat és egymásra licitáltak. Volt, aki 120 koronát adott egy kocsiért, hogy az kiszállítsa őt Orsováról. Egy előkelő ember épen akkor tért haza szabadságáról. A lövésektől megrémülve elmenekült s ma sines hivatalában. Az elmenekült emberek saját maguk igazolására azután országszerte rémes dolgokat beszélnek az itteni viszonyokról. Pedig nem olyan nehéz a helyzet, csak figyelembe kell venni, hogy háború van és aki vigyáz, annak nem történik baja.

— Ön azt kérdezi, nem tartok-e attól, hogy egyszer eltalál az ellenséges golyó, mert hogy mindig ott vagyok a veszélyes pontokon. Mindnyájan isten kezében vagyunk. De nekem kötelességem így viselkedni, mert a közönség esetleges félelmét úgy tudjuk legjobban lefegyverezni, ha megmutatjuk, hogy a hatóságok vezetői nem félnek, mert nincs mitől félni.

A rengeteg munkával ellátott főszolgabíró-tói távozva, lesétállam a Duna partra. Aki járt már Orsován, az tudja, hogy közvetlenül a folyam balpartján igen hosszú utcásor van szép házakkal, amelyeket a víztől alig harminc lépés választ el. Ezek a házak szenvedtek és szenvednek a lövésektől s az ágyúzástól csupán. És csodálatosképpen még mindig laknak itt elég szép számmal. (Máskülönben a város igazán sártelken). Az Ozanic-féle szálloda (Orsova első hotelje) becsukva pihen. Már az első napokban golyók érték. Zöld vasredőnyön hat nagy lyuk hirdeti a srappellek hatását. Az ablakait jégeső módjára verték be a golyók. Mellette van Jovanovits Iván háza. Az egyik fehér zsulugáter sarkán futott be a gránát és a szobában robbant föl. Beut persze egyetlen ép darab butor se maradt. A lakói épen az udvaron voltak. Érdekes a Magyar Király szálloda, amely nem zárt be, habár a golyók gyakran üdvözlik a szálló vendégeit. A hársor falain mindenütt a lyukak tömege beszél a hónapok óta tartó ostromról. Az emberek azonban már nem félnek s a Duna parton nappal mind többen járnak szemben a szerb ágyúk terkével.

Képeslapot vásárolni betérek Mihalovezky J. üzletébe. Arván gubbaszt sziaacs nagykedőben egy öreg nánike.

— A vőm katoná és én vagyok itt helyette — magyarázza buzgalommal. De akár itt se lennék. Sommi forgalom, sem ni üzlet. A forgalmat csak a szerbek csinálják, amikor lövöldöznek. A múlt szombaton délután is osunya dolgok voltak. A szerbek egyszerre csak lövi kezdtek és kopogtak, hullottak a golyók. De csak kézi fegyverekkel lövöldöztek. Olyan hírtelen jött a dolog, hogy nem volt időm lehuzni a rolettát, De Isten csodája, hogy az auslagomat egy se érte. A szomszédaim kap-

tak elég golyót. Harminchétféle éve lakom itt, de nem gondoltam volna, hogy ilyesmit megélek.

A szomszédos házban kis korcsma van, a homlokzatán zöldre festett bádoggoszorúval. Békés polgárok üldögélnék az ablak mellett és dominóznak. Éppen azon veszekedtek, hogy az egyik elpasszolta a dupla kettős követ.

Külön látványosság — távolabb innen — a villanytelep. A tulsó parton levő gazok szeretnének itt valami eredményt elérni, hogy Orsova egészen sötétben maradjon. Olykor-olykor odacsapódott egy gránát, amely azonban nem tett kárt. A telepnek Szerbia felé néző oldalát kipárnázták földdel, megtömött homokzsákokkal, amelyeket oszlopok tartanak szilárdan. A zsákokon néhány lövés nyoma látható.

Este egészen más élet van itt. Amikor a város begubózik, megkezdődik bátor katonáink hősi munkája. A lakosság ezt már nem látthatja, mert este hét órán túl másnak, mint hatóságok közegnek nem szabad az utcára menni és nem szabad az utcákon világosságnak lenni. A lakások ablakait belülről kék papírral ragasztották be, vagy pedig egyszerűen beszőgeztek azokat, nehogy szemernyi fény is kiszóródjon és célpontul szolgáljon. Az esti ágyúzások így is sűrűn megisméltődnek.

— Azért lövöldöznek a szerbek — magyarázta egy katonatiszt — hogy esetleg fölfedezhesse a mi ágyúink rojtekelyét. Azt remélik, hogy este, ha a mi ágyúink válaszolnak az ő tüzelésükre, akkor meg tudják állapítani a felesapódó tüzből, hogy hol állanak a mi kitűnő ágyúink. Na, de azt nagyon lehetik. Pompásan vannak felállítva ágyúink; a figyelő tűzreink a szögtűkór segélyével a szerbeket kitűnően látják, azok pedig semmit sem tudnak mirőlünk. Ez az oka annak, hogy mi már a szerbek őt ágyúját tettük tönkre; tegnap előtt kaptak két 9 és egy 12 centiméteres ágyút. Azoknak is megvan már pesételve a sorsuk.

A cikket itt holnapig meg kell szakítanom mert esteledik. A komoly munka most kezdődik és boldogan ragadom meg a szerencsés lehetőséget, amely egy kivételes engedély következtében számomra kínálkozik: — megyek megnézni a háborús Dunapartot — éjjel.

Bolyár Lajos.

Uj pápai államtitkár. Rómából jelentik: Ferrar a biooos államtitkár temetése nagy pompával ment végre. A holttestet holnap Gradoliba viszik s az itteni sírkövek helyébe el. Utódjává Gaspari bíbornokot nevezték ki.

Adományok. A hadba vonultak hátramaradt családjai részére a következő adományok érkeztek a polgármesteri hivatalba: Szathmáry István (Kőmivész Józsefné ravatalára szánt koszorú megváltása fejében) 15 korona, Szerb Adorján 1 korona, Gyulai 2, népfőlközlő gyalogczred 11. százada 50 korona, Kövi Árpád (Majorné ravatalára szánt koszorú megváltása fejében) 20 korona, Goiger Ignác 4 korona, Dazsöffy Mihály 10 korona, H-r feld Gyula 8 korona 40 fillér, Aradi kath. püspöki internátus 30 korona 76 fillér, Szántay Lajos 10 korona 50 fillér. — Ékszeresek: Sárkány Itona 2 aranygyűrű, 1 függő, Truhann Gertrud 1 pár arany függő, Schmidt Ilonka 1 arany koreszt, 3 darab arany függő, öz. Weinberger Jánosné 1 arany gyűrű, 1 pár arany függő, Vidor Sándor 2 ezüstóra, dr. Grossmann Alfrédné 1 darab arany koreszt, Weisz Sándor és neje 2 aranygyűrű, 1 aranykoreszt, Sztankovits Miklós 4 dr. aranygyűrű, K. M. 1 aranylánc, 1 aranygyűrű, 1 függő, 1 törött karkötő, Potkovic Béla 3 darab ezüst óra, S. M. 1. ezüst óra 1 arany krosche, Klein Irma és Miksa 1 aranylánc, 1 aranygyűrű, Löwinger Samuél 1 aranygyűrű, Löwinger Imre 1 aranygyűrű.

Nem sikerült a belga seregek szökése.

— Németek előnyomulása Ostendébe. —

— Hivatalos távirati tudósítás. —

Berlin—Rotterdam, október 13.

Antwerpen ostroma után.

Rotterdam: (Cenzurálva.) A Berliner Tageblatt jelenti: Számos belga csapat, amely tegnap még tétovázva a hollandi határon állott a németektől támadtatva, ma átmenekült a határon.

Mindjobban felismerhető, hogy a belga parancsnok a város bómházásáért a felelősséget csak azért vállalta el, hogy az angol-belga helyőrség idejekorán elvonulhasson nyugatra. Ezt a tervet azonban igen sok belga ember nem tartja indokoltnak, tekintve, hogy maga után kellett vonnia Antwerpen szerencsétlen sorsát.

Angol hajókon szöknek a belgák.

Hága: (Sajtóbizottság engedélyével.) Nagy angol flotta Ostendébe érkezett, hogy a belga hadsereg maradvékát hajóra vegye. Kötszáz belga átlépte a holland határt, lefegyverezték. (Táviroda.)

Német elővéd Ostende előtt.

Budapest. (Sajtóbizottság engedélyével.) Berlin. A Lokalanzeiger jelenti Rosendaalból: Németek elővédje elérte Ostendét. Az angolok és belgák a menekülésnél hatszáz autómobil használtak.

Budapest. (Sajtóbizottság engedélyével. Táviroda.) Rotterdam: Angolok tegnap Melennél még harcoltak, ma azonban Gouff és Seebruegge helységeken át visszavonultak. A németek megszállták Gentet.

Elvágják a belga seregek menekülését.

Köln. (Cenzurálva.) A holland határvédelmi táviratozzák: Gent környékén nagy ütközet folyik vállalkozó szerencsével. Hiro érkezett, hogy angol és francia segédesapatok, melyeknek Antwerpenbe kellett volna menniük, most Gent környékén összeütköztek a németekkel. Az angolok Ostendében új tengerészcsapatokat szállításra partra. A francia hadvezetés szintén tengerészcsapatokat küldött, amelyek most Gent körül vannak. Itt nagy ütközetre került a sor.

A belga sereg pusztulása.

Berlin. (Hivatalos.) A nagy vezérkar jelenti: A főhadiszállásról jelentik: Antwerpen i hadseregmányunk meg nem tekintendő. A Hollandiában lefegyverezettek száma megközelítőleg huszonnegyszáz főre emelkedett, ezek között 2000 angol van. Ugylátszik számos belgyen katonák polgári ruhában lakóhelyükre tértek. Antwerpenben az épületekben csekély károsult. A gúzzasztókat, kompokat az ellenséges használhatatlanná tették. A kikötőben 4 angol, 2 belga, 9 francia, 1 dán, 82 német, 2 osztrák gőzös és 7 német vitorlás hajó van. Amennyire a német hajókat eddig megvizsgálták, ugylátszik a kazánokat használhatatlanná tették. (Miniszterelnöki sajtóosztály.)

Reimset újra bombázzák.

Róma. (Cenzurálva.) A Corriere della Sera jelenti: A Temps írja Reiméből: A német seregek ismét bombázzák a várost. A gránátok néhány jarokelet megölték a Poincaré elnök házaát teljesen elpusztították.

Ujabb bombavetés Páris fölött.

Genf. (Cenzurálva.) Vasárnap délután ismét megjelent két pilóta Taube-féle repülőgépen Páris fölött. Bombákat dobtak le és az újabb bombavetés óriási pánikot idézett elő a lakosság között, a Nagy Opera, az északi pályaudvar, valamint a Bastille-téren.

Kém-mozdonyon a családerek mentén.

(Mármarosziget újraébredése. — A svéd költő az oroszok nyomában. — Ötvenhét levegőrum és pállánka.)

— A mármárosi harcok színhelyére küldött tudósítónktól. —

Mármarosziget, október 12.

Szombaton reggel utazunk tovább. Szatmáron csak Királyházáig adnak jegyet — senki sem tudja, sem az állomásfőnök, sem a vonatkísérő személyzet, sem mi utasok, hogy meddig mehetünk. Nagyon tart mindenki attól, hogy csak Királyházáig.

A hadimenetrend területére léptünk, sőt már magára a háború színhelyére s ha eddig lassan ment vonatunk, most egyenesen másik, minden egyes állomásnál, óránál félóránál áll s óránként megteszünk nyolc-tíz kilométert.

Királyháza. Még mindig nem tudjuk, megyünk-e, maradunk-e? Pontosan negyven perc telik el a várakozásban, aztán végre — megindulunk.

Ujabb két órai utazás után elérjük Huszót. Ujra várni, várni, várni. Vasutasoktól halljuk a híreket:

A falvakban a rusznyákok sietve égették el a magyar, vagy lengyel aláírásu szentképeiket s csak az oroszokat hagyták meg. Az ablakokba gyertyákat tettek s az orosz kettős keresztet. Ők vezették a muszkákat s mindenről, mindenkiről, hadállásainkról, a gazdag emberekről fontos információkkal szolgáltak.

A ruthén lakosság egy része, mint azt később hivatalos helyről is kijelentették, tényleg muszkavezetőknek szegődött, spiózkodott az oroszoknál. A méltó büntetés azonban nem maradt el. Valamennyi kém és áruló kézre került s a hadbírószági tárgyalások után különböző községekben összesen vagy huszat akasztottak fel közülük. A társaságban kézzől-kézre is járt egy fénykép, amelyen négy akasztott ember volt látható. Ritka kép az ilyen, mert rendes időkben, mint ismeretes, szigorúan tilos a kivégzési procedusok lefényképezése. A négy akasztott közül az egyik paraszt, az egyik jegyző, egy jegyzői irnok és egy galiciai közjegyző. Valamennyien a toronyai betörésnél játszottak szerepet.

A Szigeten előfordult fosztogatásokat illetőleg a jelenlevő Hanka Imre mármaroszigeti vizsgálóbíró meg is jegyzi:

— Tényleg előfordultak ilyen szomorú esetek, már jelentették is nekem, sőt Ilés Andor ügyész már meg is indította az eljárást. A dolog úgy történt, hogy a kozákok feltörték a lakásokat s arany-ezüst után kutattak. Ilyesmit természetesen alig találtak s a lakást aztán össze-visszahányva a ruthén csőcselék példájára hagyták. Ők azzal védekeznek, hogy a kozákok „megajándékozták” őket a dolgokkal. De szerencsésük van a csirkefogóknak! Ép néhány nappal előbb kértük a miniszteriumot, hogy a város területére rendelje el a statáriumot, de a rendelet már későn érkezett. Így a büntetőtörvénykönyv alapján kell ellenük a rendes eljárást lefolytatni, de így sem szabadulnak olcsón!

Telik-mulik az idő s még mindig nem tudja senki, hogy megyünk-e tovább, vagy sem. Fél órai várakozás után kiadják a kalauzok a jelszót:

— Mindenki szálljon ki, a vonat nem megy tovább!

Általános elrökönyödés s méltatlankodás. Egységek a telefonhoz sietnek s Nyegre főispánt hívják fel, de hiába, a dolgon változtatni nem lehet.

Az állomás vége felé sétálok. Egy mozdonny és egy kocsis halad el melletttem. Most

egy nagyon magas, csontos, szőke fiatalember — hosszú bőr automobilkabát van rajta — hirtelen elhatározással felugrik a kocsi. Csak egy pillanatnyi gondolkodás s én is bent vagyok a waggóban. Egy államvasuti kalauz az őr itt, akinek elődöm élénk gesztusokkal magyarázza:

— Ich bin Journalist!

A kalauz kénytelen kelletlen beletörődik a dologba s mi ketten megyünk a „telepítő mozdonnyal”, amely az elhagyott vasúti állomásokat népesíti be vasutasokkal postásokkal, látja el távirófelszereléssel a szétromboltak helyett, megyünk Sziget felé.

A kollégához fordulok.

— Pester Lloyd?

— Nem. Berliner Tageblatt.

— Arnoldt?

— Nem. Aage Madelung.

Igy tudom meg, hogy utitársam az európai híró író, akit különösen orosz-zsidó miliőben játszó regényei tettek híressé. A „Pogrom” és „Die Gezeichneten” című regényeinek sikere Kellermann „Alagutjával” versenyez. Legutóbb Skorajaujaevyéről írt lapjának, a Berliner Tageblattnak tudósítást a Galiciából menekült orosz zsidókról élénk és mélyen megindító színekkel festve azok helyzetét.

Most gyorsvonati sebességgel haladunk már. Egy-két perc s itt vannak a legutóbbi harcok színterei, Tűcső, Taracköz, Hosszumező. Szinte bihetetlenül hangzik, de sehol semmi nyoma a nagy és dicsőséges küzdelemnek, sőt sehol semmi szomorú omléka a siralmas véget ért kozák invázióknak. A mezőn még csak a kukoricaszárak sincsenek megtörve, rombolásnak nincs nyoma, táviró oszlopok, vezetékek épek és érintetlenek s a smaragd színű hegyek között barátságosan fehérednek ki a csendes s megbolygatlan falvak. Szinte bihetetlen, de az oroszok nem gyujtogattak, hanem megelégedtek az élelmiszerek harásolásával, nem vágták ki a telegráf póznákat, hanem megelégedtek néhány gép szétzúzásával.

Megérkezünk Szigetre előbb mint a város lakói, mint a közléstvivőkné nagyobb része. Az állomáson élénk élet, a legkülönbözőbb uniformisú katonák sietnek fel s alá, a távirógépek már zakatolnak, a hivatalnokok munkában égnak.

A város néptelenek és kihaltak. Mintha valami nagy-nagy ünnepe lenne: alig egy-két ember az utcán, minden utcában ha egy bolt nyitva. A házak kapui bezárva, az ablakok lefüggönyözve. Kívülről semmi jele a pusztításoknak, nincs még csak egy betört ablak sem.

A főtéren élénk élet. Itt táboroz egyik ezred tréne, tüzerek, bakák, népfelkelők sűrűnek forognak. Egy ulánus vágat két „Reichsdeutsch” dragonnyossal.

Végre egy nyitott bolt: Kovács László cukrászé.

Hát Kovács ur hol volt az invázió alatt?

— Hogy hol voltam? Hát itthon!

— Itthon maradt? Nem félt?

— Féltom? Nagyszerű üzleteket csináltam!

Mialatt itt voltak, mindennap tömve volt a boltom s gavallérosan fizettek magyar, meg orosz pénzzel. Hogy elejétől kezdjem, úgy volt, hogy a múlt szombaton jöttek be. Mi városatyák előtte való nap megbiztuk Dobay Sándor harmadik tanácsnokot a polgármesteri teendővel

s úgy határoztunk, hogy másnap délelőtt átadjuk a várost. Reggel kilenc órakor mentünk ki Dobay Sándor, Illosvay Lajos katolikus esperes, Paraj Lajos tanácsnok, a görög katolikus pap, a zsidó hitközség nevében Dávidovics Adolf, meg én a reformátusok nevében. Az oroszok már Szigetkamarásnál voltak.

Amikor polgármesterhelyettesünk bejelentette a város átadását a kozákiaktak, én meg odamondtam neki:

— Vágattam ma reggel egy disznót; itt és itt lakom, jöjjenek el ebédre.

A tiszt azt felelte, hogy köszönik szépen, de nekik van mindenük és nem fogadhatnak el meghívást.

Aztán bejöttek. Előbb néhány kozák jött, majd egy erősebb patrol a városháza elé, végül az egész csapat, körülbelül öt-hatezren. A generális a főispán lakásában lakott, azt mondják el is tünt onnan két ruha és öt pár cipő. Szerdán délben aztán nagy sietve elmentek. Hát eddig volt.

Egy másik kereskedő, a hitelszövetkezet vezetője, aki szintén Szigeten maradt, a következőket mondja:

— Szombat délben jöttek be nagy ének szóval. Elöl ment egy, az énekelt, a többi kórusba fujta. Mindjárt betódultak az üzlethez magyarul mondták:

— Adni pályánka!

Azzal már neki is mentek a pultnak. De én nem engedtem, hanem tótul rájuk szóltam:

— Így nem megy. Sorjába adok mind-egyiteknek, aki aztán kapott, az takarodjék ki.

Igy adogattam is nekik egyenkint a ruhos, likörös palackokat. Az egyik kettőt akart. Mondtam: „Nem adok.” Erre rám mordult: „Akkor megöllek.” Nem fogsz megölni — ítélttem — mert azt neked nem szabad. Ki is takarodott végül. Összesen 57 palackot osztottam szét, de elvitték mind az enni-alót szalámit, szardiniát, szalonnát is.

Érdekes epizódot beszél el egy harmadik:

A tiszték igyekeztek fegyelmet fenntartani s tényleg sikerült nekik itt nagyobb gazságoknak elejét venni. Saját szemeimmel láttam, hogy a főtéren egy kozák nem szalutált egy tisztjének. A tiszt rászólt, a katona visszafelelt, erre a tiszt előrántotta revolverét és agyonlőtte a kozákot.

A város most nyugodt és boldog, hogy megszabadult szenvedéseitől. Az élet kezd a rendes mederbe terelődni. Tegnapelőtt még egyetlenegy bombély sem volt a városban, ma délelőtt egy visszajött s alig győzte a munkát, délutánra már két konkurrens is nyitott. Hét nap hír szerint megkezdte működését a posta és táviró s megkezdődik a rendes vasúti forgalom is. — Ezeket a leveleket még a katonai vonatok vasutasaival küldöm, ők adják fel valahol utközben.

Zádor Jenő.

Az ARADI KÖZLÖNY telefonszámai:

Szerkesztőség (éjjel-nappal)	—	357
Szerkesztőség (csak éjjel használható mellékállomás)	— — — — —	151
Kiadóhivatal és hirdetés osztály	— — — — —	151
Nyomda	— — — — —	151

Nagybocskón a tűzvonalban.

— Tudósítás a mármarosai harcokról. —

Mármarossziget, október 12.

Kellemetlen, zimankós időben baktat a kocsis Bocskó falá. A leggroteszkebb, de egyúttal a legszomorubb kép az egész uton: mindenütt menekülők haladnak el mellettünk, hosszú szakállu, deres haju zsidók, akik fejetlenül hol menekülnek, hol visszatérnek. Az egyik házból most hordják ki a holmikat, az aszszony a dunyhákat, ágyneműt, egy kis leány nagy ládát emel, a másik házba pedig mellette költözik vissza a gazdája.

Sziget-Kamara, Tiszaveresmart, Karácsonyfalva. Ezek már mind látták a muszkát. A feldúlt házak, az ut mentén szanaszét heverő butordarabok tesznek erről tanuságot. Aránylag legkevesebbet szenvedett Karácsonyfalva s ennek nagyon érdekes a magyarázata: az tudniillik, hogy a rablások nagyobb részét, a rombolást, fosztogatást saját ruténjeink végezték. Ahogy a katonaság, csendőrök kitették lábukat egy-egy faluból, ahogy oda az oroszok vonultak be, a rutének voltak az elsők, akik hozzá láttak a munkához. Karácsonyfalván azonban nem mertek fosztogatni, mert a falu kilencven százaléka zsidó, akik az orosz-uralom ideje alatt is ott-hon maradtak s a többség ellen a rutének nem mertek semmit sem tenni. Veresmarton tíz ház közül kilencen rajta van a jel, amely gazdáját megvédte: a bizánci kereszt, de azokban a házakban azután, amelyeken a jel nem volt rajta, egy székot, egy szöveget nem hagytak meg a kozákok és rutének.

Kocsim elhalad a füstölő tábori konyha mellett, amely a mintegy 5-6 kilométernyire küzdő csapatoknak viszi a meleg ételt. Meglátszik már a harc közelsége. Itt tartalékok táboroznak. Néhány baka összebujva szalonnát süt a két terméskő között improvizált tűz helyen, néhányan az utmenti kőrakásokon alsznak olyan édesdeden, mintha tollas ágyban pihennének.

T-ben van a küzdő csapatunk „Nachhutja.” Itt táborozik honvédtűzérsgünk két űtege. Meredez az ágyuk csöve, amelyekről már le vették a kupakot is, a magyar fiúk türelmetlenül álldogálnak körül, alig várják már, hogy részt vehessenek a harcban.

Egy lengyel zsidó integet kocsim felé nagy igyekezettel.

— Mi baj? — Hová készül az ur? — Bocskóra!

— Ne tessék oda menni, mert már oda hallatszik az ágyuszó!

S szalad is már el a következő pereben, hogy kis ók-mókját összeszedje. A falu végénél egy magyar szólit meg újra:

— Meddig tetszik? — Csak ide Bocskóba. — Hát oda még lehet, de tovább nem tanácsos. Rahónál folyik a harc.

Bocskón már nagy az élénkség, sürgésforgás. Vágtatva mennek lovasok, automobil érkezik, rajta a tábornok, B. báró. Ott a hegyekben, amelyeknek szilhuettjét a szitáló hó mossa el, folyik a nagy küzdelem.

A postamester az első intelligens ember, akivel Bocskón találkozom: — Mi ujság? Mi történt a községben.

— Hogy mi? Jobb arról nem beszélni. Így állok uram, mindenem oda van, csak a ruha, ami rajtam van, az maradt meg.

Rettenetes s már szinte perverz pusztítást vittek véghez itt a kozákok és rutének. Perverzítés volt már, amit tettek, mert amit nem vihettek magukkal, aminek nem vehették semmi

hasznát, még azt is tönkre tették, összezúzták. A nagybocskói Klotild kémiai gyár igazgatójának, Franklnak páratlanul szép kastélyát, annak gyönyörű berendezését, ritka könyvtárát, mind, mind elpusztították. Végigjárom a szomorú kastélyt, amelyben méternyi magasan áll a rom. A zongorát széthasogatták, a fürdőszoba majolika burkolatát baltával törték össze, a könyvek nagyjából részét laponként szedték szét.

Egyik szobában itt is vannak mindjárt azok a gazemberek, akik a rettenetes pusztítást véghez vitték: csendőrök őriznek vagy hatvan ruthént, fiatalt, öregot, asszonyt, férfit, ezek azok, akik fosztogattak.

A szomszéd szobában folyik a hadbírósi eljárás. Most hallgatják ki a tanukat, a zsidókat, akik itt maradtak és láttak mindent. S Jozsel Ochaszid meg a többiek elmondják sorjában, hogy mi történt: a bíró, Podmanyuski Jan volt a vezető, de résztvettek majdnem mind a rutének a gazságban. A bírót sajnos nem lehetett elfogni, mert a kozákokkal ő is elmenekült. A szembesítéskor a vádlottak kétségbeesett egyhangúsággal feleltek mindenne:

— Nye znam nyios, nye csinil szom nyios, panye, Boh mnye tak promozse!

Persze, most egyik sem tud semmit, egyik sem tett semmit, meg is esküszik rá: isten őt úgy segítse. De ez nem sokat használ már nekik, az egyik tiszt mondja is nekem:

— Legyen szerencsém holnap, vagy holnapután. Láthatja majd lógni ezt a bitang népet!

Az iskola, a patika teljesen szétrombolva. Hereka Zsigmond, a bocskói gyár egyik főtisztviselője mondja nekem:

— Nem hagyták egyikünk lakását sem érintetlenül, ezzel hálálták meg, hogy évtizedek óta kenyeret ad nekik a gyár.

— S én — teszi hozzá Hívös Henrik dr. körorvos — évtizedek óta ingyen gyógyítom őket s most azzal hálálják ezt meg, hogy koldussá tettek.

Megyünk tovább a faluban? amelyen túl már folyik a harc. Tompán, dübörögve idehallik az ágyuk dörgése s csapatok jönnek, mennek. Ott lent a völgyben nyüzsgő hangyabolyt látunk, menestelő csapatot, amely megkerülő mozdulatot tesz az oroszok felé. Halljuk is már, hogy Terabespataknál a kozákok egy része már is tönkre van silányítva, tufásnak eredt. Tovább akarunk haladni, de a Tisza hidjánál megállit az őrség:

— Nem lehet tovább menni egy léleknek sem!

Visszakerülünk az állomás felé, amelyről pesti lapok azt írják, hogy felégették a kozákok. Ép és sértetlen. Ép és sértetlen a Klotild gyár is, a Wiener Bankverein vállalkozása, amely nemében legnagyobb Európában, de a gyárat már csak a véletlen mentette meg. El voltak már benne helyezve a szalmarakások, készen volt minden a gyújtogatáshoz, de a kozákok petroleum helyett olajjal öntötték le a szalmát, amely így természetesen nem gyulladt meg. Az összes gépezeteket azonban magukkal vitték az oroszok.

Katonai autó robot el mellettünk, halad Mármarossziget felé. Károlyi Imre gróf, az önkéntes automobiltestület tagja — akinek négy autója szaladgál itt most — vezeti a gépet,

amelynek főhelyén B. báró, a generális ül. Fél óra múlva azonban utolérjük az autót, amelynek kifogyott a benzinje, lefeküdt. Az egyik tiszt hozzánk lép:

— Nem lennének szivesek az urak öccelenciáját felvenni?

Készséggel átengedjük a kocsit s néhány percig közömbös dolgokról s a pusztításokról beszélünk a tábornokkal. A beszélgetés végén mosolyogva mutatott rá a nyakában lógó tábori látesőre:

— Ez az egyetlen kellemes emlék, amelyet a muszkák maguk után hagytak. Az orosz kollegám felejtette Szigeten, amivel nagyon jó szolgálatot tett nekem.

Zádor Jenő.

Két vitézségi éremmel kitüntetett hadnagy.

(Aradi papnövendékből déli harcok hőse. — Papp Szever dr. arany és ezüst keresztje.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, október 13.

Folytassuk az époszt...

Kifogyhatatlanul, bőven teremnek a hőstettek a haremezőkön. Sokszor a könyekig megható a történet, amelynek hőse az önfeláldozásnak, a katonai minden egyéb erénynek olyan tömegét produkálta, hogy azt kell hinni, nem is emberek azok, akik az ellenséggel szemben állanak, hanem földöntúli lények. Ha ennek az országnak a fiai a béke idején is annyit zsenit pazarolnának a mindennapi polgári munkára...

Valamelyik papnevelő intézet internátusának rosszul fűtött szobájában, rosszul megvilágított asztala mellett ül egy ifju, aki levelet ír.

— Főtisztelendő atyám, én végkép halároztam! Levetem a reverendát, mert sehogyszem érzem jól magam benne. Az atyám meghalt, akinek a kedvéért meghoztam volna az áldozatot és pap lettem volna. De így...

A ifju vagyonos biharmegyei földbirtokosnő fia, otthagyja a szemináriumot. A lelke a tudományok felé vonzza. Komoly szobatudós lesz, aki két doktorátust is szerez. A könyv, az irodalom az élete.

Vagyonos ember létére nagy passzióval él egyetlen szenvedélyének; a tanulásnak, ingyen vállal Biharországban hivatalt, hogy megtanulja a népet ismerni. Mert élete célja, hogy a népet küzdjön. Boldog ember, aki ilyen életpályát választhat magának.

Egyszerre jön a parancs, mozgósítják a VII. hadtestet és benne azt a gyalogezeredet, amelynek a sápadt képű doktor tartalékos hadnagya. Rövidesen lekerül az ezred a déli harctérre. A csupa román fiuból álló regiment nagyszerűen viselkedik. Hősiesen verekszik, mindig a legelső tűzvonalban. Imádkozva, istenét segítségül hívva rohannak a derék fiúk a szerb állások ellen és tűzbe jöve olyan károdással vágják puskatussal fejbe a rácot, hogy az ördögök arca szélesre derül jó kedvében. Igen nagy veszteségek érik az ezredet, az elől rohanó tisztet, századparancsnokot sorra esnek el.

A mitrovicai híres csatában már századparancsnok a papi szelidségű doktor, akit csakhamar a rajongásig megszeretnek a katonák. Hogy is ne, mikor hat nap, hét éjjel, le sem valkózva és végre egy este pihenőhöz jutva, a kőponyogot veti le és rátakarja a melléte fekvő tiszt szolgájára, aki lázas és köhög,

mert az eső átjárta a vékonypénzü fiu minden esontvelejét.

Egy reggel azt a parancsot kapja a doktor, hogy századával minden áron kerüljön az erős pozíciókban levő szerbek oldalába, támadja meg onnan teljes erővel, mert másképp a pozíció meg nem ingatható. A doktor csendesen kioktatja a fiait és megmondja nekik, hogy ha ezt a feladatot sikeresen megoldják, akkor az ezred becsülete igen felszál és nagy dícsőség vár örökükre is.

Mig a zászlóalj ott maradt részei a legnagyobb vehemenciával folytatták a tüzelést, a kijelölt század megteszi lassan csuszva, az ellenség irtózatossá tüze által elborítva, a halálos kanyarulatot. Elért a kijelölt célhoz és oldalba támadva a szerbeket, az erős szárnyat nagyszerű tüzevel olyan zavarba hozza, hogy fejesztetten menekül vissza. Menekül, aki a román fiuk rohamából menekülni tud.

A század akkora dícséretet kap, hogy közönséges napi parancsban el sem fér, a doktor mellére pedig a hadsereg-parancsnok ünnepélyesen feltűzi az ezüst vitézségi keresztet.

Folytatja feltartóztatlan előnyomulását vitéz hadseregünk. A szerbek azonban olyan megerősített állásokban helyezkednek el, hogy offenzívánk bizony minden lépésért rettentő küzdelmet kénytelen folytatni. Kitartással és elszántsággal azonban habár lassan, de csak előbbre jutunk. A doktor ezrede, már napokig áll, illetve fekszik szemben a szívós ellenséggel, amelyet kivenni a mély és cementtel megerősített lövészárkaiból nem lehet. Rettentő nélkülözések, eső, viharok teszik próbára a derék biharmegyei román fiukat, de azok vasból vannak és mindennel dacolnak. Már csak ezer lépés távolság van a két front között. Az ellenség igen rossz célokat mutat, tüzelni nem lehet, különben is olyan eső keletkezik, hogy az ember három lépésre sem lát maga elé. Valósággal füstöl a föld, amint a szakadó víz felpaszkolja. Kétségbeesztő helyzet és ha soká tart, akkor az idegesség urrá válik mindenen. Nagyobb baj, mint akármilyen, mert az ideges katona követi el a legnagyobb örületeket. Erre is ez a mostani háború tanította meg a harcok mestereit.

Esik, egyre jobban esik és félő, hogy az ellenség a tűz szünetelését olyas valamire használja fel, ami egyenlő lehet egy katasztrófával. Már ilyesmi megtörtént. Az eső olyan, mint az őjszaka. Jó a meglepetésre.

A doktor magához kéri a szakaszparancsnokokat.

— Mennyire látok magatok elé — kérdi.

— Három lépésre se — felelik.

— Helyes. Akkor rohamot fogunk intézni az ellenségre. Egy-kettőre instruáljátok a legénységet. Előre, de a legnagyobb csendben.

Két perc múlva talpon a század. Hangtalanul, szinte lábujjhegyen szöknek előre és előre. A vakmerő és zsenialis terv, úgy látszik, már sikerül. Még csak hatszáz lépés, még csak ötszáz, négyszáz, háromszáz...

Az ellenség alszik, vagy meghalt. De senki sem veszi észre, hogy veszedelem fordul, hőmpolyog feléje.

Kétszáz lépés!

Hurrah, hurrah! rohan a század. Amire az irtózatossá, kisérteties hang az esőn eljut a szerbek füléhez, már a doktor százada ott áll a lövészárkok előtt és kerget belőlük egy egész szerb zászlóalj, amely fejesztetten menekül. Ez azonban csak részben sikerül. Legnagyobb részük foglyul esik.

Papp Széver dr. tenkei földbirtokos és tartalékos hadnagy mellére az ezüst kereszt

mellé a hadsereg parancsnok oda tűzi az arany vitézségi keresztet is.

Későbbi harcokban shrapnel és puska golyó érte. Súlyos betegségéből felgyógyulva tegnap érkezett aradi barátai körébe. Most pedig siet haza Tenkére az édesanyjához, aki könyes szeretettel várja haza a harcok ezer halállal sötétítő viharából kettős dícsőséggel hazatérő fiát.

H I R E K.

LEGÜJABB

Magyar Távíroda jelentése.

(Sajtóalbizottság engedélyével.)

Szofia. Utro jelenti: Görög hadvezetőség két hét óta a bolgár határ erődítéseket emel, senkinek sem szabad határterületre lépni.

Budapest. A Pester Lloyd jelenti Rómából: A kormány további 160 milliót szárazföldi, 17 milliót tengerészeti célokra kiutalt. Ezzel együtt háború kitörése óta a kormány 358 milliót áldozott fegyverkezésre.

Budapest. A rotterdami lapok jelentik Newyorkból: Behívták a második és harmadik flottatartalékot. Csendes Oceánra ment hadilotta erősítésére.

Beoltják az aradi katonákat kolera ellen.

(Arad feloldása a zár alól.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, október 13.

Arad város járványbizottsága ma délután Varjassy Lajos polgármester elnöklésével tartott ülést, amelyen részt vett Hegedüs Ede alezredes, katonai állomásparancsnok és Vraciu dr. törzsorvos, kórház-parancsnok.

Tisch Mór dr. főorvos bejelentette, hogy a gyulai bakteriológiai intézet értesítése szerint az aradi járványkórházban kezelt tréncfuvaros váladékának vizsgálata pozitív és az illető, habár teljesen gyógyult, de kolera bacillus hordozó. Továbbra is a kórházban marad. Mint-hogy azonban 5 nap telt el gyógyulása óta és ez idő alatt újabb megbetegedés nem történt, a járványbizottság Aradot kolera mentesnek nyilvánította és a zár alól feloldotta. Erről a belügyminisztert és a vasutat értesítik.

A régebbi megállapodástól eltérőleg a katonai hatóság — mondotta Hegedüs alezredes — úgy intézkedik, hogy nem a kasszentmiklósi tüzérlaktanyába helyezi át az aradi huszár kaszárnyából a katonákat és lovakat, mert a tüzérlaktanya más célra kell. Ellenben hajlandó a kincstár költségére a huszár laktanyát úgy átalakítani, illetve az ottlévő lovardát olyképp berendezni, hogy az lakásokul szolgáljon, a legénységi szobákat pedig kerítéssel izolálva, karantén céljaira felhasználni. Járványkórházzal elfogadja a Benoid-gyárat és annak berendezési költségeit viseli.

A bizottság örömmel vette tudomásul, hogy a hadügyminiszter rendelete szerint Aradon az egész helyőrséget beoltják kolera elleni szerrummal. A járványbizottság elrendelte, hogy a tisztí orvosi hivatal is gondoskodjék ötszáz személy számára oltóanyagról és akik kolera gyanús egyénekként érintkeznek, azokat beoltják.

Végül Hatos Vilmos tette szavá, hogy a pécskai kenyérrúsok kocsijai nem felelnek meg a tisztaság követelményeinek, mert azokban undort keletkeztető rongyokat is látott. A bizottság felhívja a főkapitányt és az orvosi hivatal figyelmét és kéri a legszigorúbb ellenőrzést.

— Ravatalon Károly román király. Bukarestből jelentik: Károly király holttestét a trónteremben felravatalozták. A trónterembe vezető lépcsőházban négy őrnagy áll őrt. A közönség sűrűn záradokol oda a ravatalhoz s meglekint az elhunyt királyt.

— Elhunyt orosz herceg. Pétervár. (Sajtóalbizottság engedélyével.) Oleg herceg, Konstantin Konstantinovic fia sebességbe belehalt. (Távíroda.)

— Elestett népfőlkelő tiszték. Augusztus hónapban több hetet töltött Aradon egy nagyobb népfelkelő csapat, amelynek tisztjei csakhamar beilleszkedtek Arad társadalmi életébe, ahol igen megkedvelték őket. A most lefolyt kárpáti harcokból kivették részüket ezek a népfelkelők is, akiknek egyik tisztje a következő levelet küldte Kara Mancinak, Kara Győző főgimnáziumi tanár leányának:

Mélyen tisztelt kiasszony! Örömmel vettem barátságos sorait. Azt olvasom belőlük, hogy Ön is lelkesedéssel áll szolgálatában a szent ügynek és sokszorosan köszönöm a fáradságot, amelyre bajtársaink érdekében vállalkozott. Szegény ördögök, akik Önökre szorulnak, megérdemlik az áldozatot, amit a harctól távoli földön szentelnek nekik. Ha ápolás végett esetleg beosztásának Önökhöz valakit ama öreg népfelkelők közül, nyujtsanak nekik — amint szívemből óhajtom — odaadó gondozást. Mert azok az öreg emberek, akik Aradon a mi népfelkelő-brigádunkat alkották, az utóbbi napokban hősi dolgokat műveltek és nem egy közülük a becsület hőseként maradt a csataterén. Köztük van Szivvy alezredes is, Lőcsey és Knapp őrnagyok, valamint több tiszt, akik becsülettel harcoltak és áldozták fel életüket. A két őrnagy körülbelül harminc lépésnyire van eltemetve a mi lakásunktól; ősz lomb díszíti sirjukat, míg fenn a magaslatokon hóval és zivatarral bevonult már a tél. Aradtól remélhetőleg messzire van még a tél. Szívvelyesen üdvözli őszinte tisztelője...

— Hegedüs Edéné tisztikórház. Csendben, minden hiradás nélkül egy gyönyörű emberbaráti intézményt adtak át rendeltetésének. Egy lelkes társaság Koch Dániel kezdeményezésére a várbeli tisztikaszinó nagy termében 15 tiszt részére nagyszerűen berendezett kórházat létesített, hogy a hő katonák gyógyulásukat külön kényelmes otthonban várhassák be. Ma délután adták át rendeltetésének a Hegedüs Ede térparancsnok nejről elnevezett kórházat. Pont négy órakor vonult fel a társaság a délszaki virágokkal díszített hófehér termekbe. Ott voltak a katonaság részéről Hegedüs Ede alezredes, várparancsnok, Widniczky kapitány, Benedikty százados, Neuman főhadnagy. A közönség többi részét a várbeli tiszték nejei és a polgárság részéről megjelent vendégek alkották. Az adakozók megbízásából Deutsch Izsó dr. ügyvéd adta át Hegedüs Edénének a kórházat, hangsúlyozva, hogy ez intézmény annak a nagybecsűlőnek szimbóluma, amellyel a polgárság a térparancsnok és családja iránt viseltetik. Hegedüs Ede állomásparancsnok válaszában kiemelte, hogy első sorban az aradi sajtónak köszönhető a polgárság és katonaság közti jó viszony, melyet most már szorossá, szinte örökre megszilárdított az a szeretet, mellyel a közönség a katonaságot minden munkájában istápolja és segíti.

— Levél Przemyslből Aradra. Przemysl vára, amely elől most már diadalmasan veritek el csapataink az oroszokat, néhány hélig el volt zárva a világtól. Ostromgyűrű fogta körül és főhadvezetőségünk is csak szikratáviróval, repülőgépekkel tudott érintkezni az ostromolt vár védelmezőivel. Néhány nappal a vár felmentése előtt érkezett a híre annak, hogy egyik pilótatisztünk bámulatos bravúrral a főhadiszállásról Przemyslbe repült és onnan pár nap múlva visszatért veszélyes légi útján. A visszainduló pilótatiszt jelentésén kívül a várbeli katonáktól egész esomó tábori levelezőlapot vitt magával, amelyekben hozzátartozóinknak adtak hírt az elszánt katonák. Ezen a légi úton került ki Przemysl várából Lázár Jenő ismert aradi fogtechnikus levele is. Lázár, aki egy telefonosztagnál szolgál, feleségének írta a következőket:

— Mintán a posta itt nem közlekedik és véletlen folytán egy hadi repülőgép indul el innen, felhasználom az alkalmat, hogy magamról életjelt adjak. A körülményekhez képest jól érzem magamat és egészséges vagyok s ha a jó Isten megsegít, talán így is kerülök haza. Bíró Marta-gyári mérnökkel beszéltem, mond meg feleségének, hogy egészséges. Senki innen levelet nem küldhet, mert körül vagyunk zárva az oroszok által és még jó ideig eltarthat, amíg a rendes postaforgalom megindul.

Október 7-én adták a 11. tábori postán föl a levelezőlapot és mire Aradra ért — már szabaddá lett a körülzárt vár utja.

— Koszorúmegváltás. Néhai Auer Adolfné sz. Szilassi Hertha koporsójára szánt koszorúmegváltás címén özv. Deutsch Arminé 20, Mairovitz Emil és neje 20 koronát adományoztak az izr. népkönyhának. Az összeget rendeltetési helyére juttattuk. Auer Adolfné ravatalára szánt koszorú megváltására Herzl Bernát és neje (Budapest) 30 koronát adományozott az izr. nőegyletnek, mely kegyeltes adományért köszönetet mond az elnökség.

— A szülők az iskola-beiratás alkalmával ne mulasszák el Fischer Simon Nagy Áruházat Arad, Szabadság-tér 12. sz. alatt felkeresni, ahol az internátus által előírt összes szükségletek iskolás gyermekek részére legnagyobb választékban és a legolcsóbb árban beszerezhető. Különös nagy raktár van iskolatáskák, fehérnemű, kalapok, sapkák, esernyők, nyakkendők, harisnyák és még ezerféle cikkben. 1989

— Nyomtatvány-rendelők b. figyelmébe: Nyomtatványokat a rendkívüli állapotok dacára — egyelőre még — zavartalanul szállítunk. A legegyszerűbbtől a legizélsebbig mindennemű nyomdai és könyvkészeti munkát vállalatunk árcímek nélkül a legrövidebb időn belül elkészít. Az Aradi Nyomda Részvénytársaság. Aradi csanádi egyesült vasutak palotájában.

— Vidékiek bármily megbizással a Messenger-Boy vállalathoz bizalommal fordulhatnak. Deák Ferenc-utca 8. Telefon 816.

NEMZETISZÍNHÁZ.

Szerda, 1914. évi október 14-én:

C) Bérlet.

C) Bérlet.

Tatárjárás.

Operette 3 felvonásban. Irta: Bakonyi Károly. Zenéjét Gábor Andor versekre szerezte Kálmán Imre.

SZEMÉLYEK:

Lohonyay	Várnay Jenő.	Wallerstein	Győző A.
Treska	H. Harmath.	Gerő Intéző	Virág László
Riza báróné	Pataky V.	Bence	Nagyiván I.
Imrédi	Delly Lajos.	Elemériné	Borosnyai K.
Lőrentey	Kies Mihály.	Idike	Gyórfi Terka
Elekcs	Zempléni Z.	Szekfü Bandi	Sándor F.
Poroszlay	Járay.	Turi	Herold E.
Mogyoródy	Dióssy Nusl.	Suták huszár	Makróczy L.

Készítés este 1/3 órakor.

Felolós szerkesztő:

Rudnyánszky Endre.

NYILTÉR.*

Auer Adolf a maga és gyermekei Baba és Klári, valamint az alólirottak nevében fájdalomtelt szívvel tudatja, hogy a legszeretettebb és legszeretettebb feleség és anya, a legjobb és leggyengédebb gyermek, testvér és rokon

AUER ADOLFNÉ

szül. Szilassi Hertha

folyó hó 12-én, délután 2 órakor családja boldogításának szentelt életének 30-ik és boldog házasságának 8-ik évében váratlanul elhunyt.

A drága halott hült tetemét szerdán a hó 14-ikén, délelőtt 11 órakor fogjuk a Weitzer János utca 2. sz. gyászházából az aradi zsidótemetőbe örök nyugalomra kísélni.

Aldás emlékére!

Arad, 1914. október hó 13.

özv. Schulhof Károlyné, nevelőanyja. Raucher Emil, sógora. Raucher Emilné, szül. Szilassi Zelma, Szilassi Béla, testvérei.

* Az ezen rovat alatt közzétett hírek nem vállalunk felelősséget.

Női felöltő

ujdonságok

és

szőrmeárak

nagy választékban
már megérkeztek

György

Menyhért

és Társai

áruházában

Arad, Anépassy-tér 8. sz.

A Minorita-templom bejáratával szemben.

Szabott árak! Telefon 855

Költözők

figyelmébe!

Villamos világítási berendezéseket csillárokkal együtt, kedvező feltételek mellett szerel és szállít

Koch Dániel

Arad, Deák Ferenc-utca 42. sz.

Aradi és csanádi egyesült vasutak

menetrendje.

Ervényes 1914. október 1-től.

Aradról Szegedre indul:

Személyvonat reggel 6:40
Motoros vonat délelőtt . . . 11:05
Személyvonat délután 4:18

Aradról Szegedre érkezik:

Személyvonat délben 12:00
Motoros vonat délután . . . 3:41
Személyvonat este 9:31

Szegedről Aradra indul:

Személyvonat éjjel 8:06
Motoros vonat délelőtt . . . 10:26
Személyvonat délután 3:17

Szegedről Aradra érkezik:

Személyvonat reggel 7:33
Motoros vonat délután 2:43
Személyvonat este 7:51

Aradról Brádra indul:

Mot. vonat Ujszentannáig reg. 5:20
Motoros vonat reggel 7:03
Mot. vonat Ujszentannáig d. e. 11:45
Személyvonat délután 12:48
Mot. vonat Honfőlig d. u. 3:00
Mot. vonat Borosbészsig este 7:09

Aradról Brádra érkezik:

Motoros vonat délben 1:16
Személyvonat este 7:48

Brádról Aradra indul:

Személyvonat éjjel 3:00
Motoros vonat reggel 7:31
Motoros vonat délután 2:15

Brádról Aradra érkezik:

Személyvonat délelőtt 10:00
Motoros vonat délután . . . 1:20
Motoros vonat este 8:48

Borosjenőről Csermőre indul:

Vegyes vonat délelőtt 9:32
Vegyes vonat délután 3:20
Vegyes vonat este . . . . . 6:8.

Csermőről Borosjenőre indul:

Vegyes vonat reggel 5:27
Vegyes vonat délután 12:41
Vegyes vonat délután 4:36

Mezőhegyesről Kétegyházára indul:

Motoros vonat reggel 8:27
Motoros vonat délután 1:06
Motoros vonat este 6:20

Kétegyházáról Mezőhegyesre indul:

Motoros vonat reggel 5:48
Motoros vonat délelőtt . . . 11:50
Motoros vonat délután . . . 3:43

Ujszentannáról Kétegyházára ind.:

Motoros vonat reggel 6:25
Motoros vonat délután 12:43
Motoros vonat este 8:09

Kétegyházáról Ujszentannára ind.:

Motoros vonat reggel 5:23
Motoros vonat délelőtt . . . 10:35
Motoros vonat délután . . . 3:01

Borosbész—Ményházafürdő indul:

Vegyes vonat délelőtt . . . 10:25

Ményházafürdő—Borosbész indul:

Vegyes vonat délután . . . 2:39

KNAPP SÁNDOR

keimefestő, vegytisztító és fehérnemű gőzmosó intézete, ARAD. Intézet: MAGYAR-UTCA 26. szám alatt. Felvételi iroda: WEITZER- és KAZINCZY-UTCA sarkán. (A főpostával szemben.) Vidéki megbízásokat gyorsan és pontosan eszközölök.

Modern ruhafestés legújabb divatszínre, mintá után. — Ruhatisztítás vegyileg, száraz uton. — Továbbá csipke- és szövet-függöny, szörme, szőnyeg, butor-szövet, kímunkák, kezyük stb. tisztítása és festése. — Több évi külföldi gyakorlat. 4679

Gyümölcs- és rózsa eladás

az Aradi és csanádi egyesült vasutak apátfalvai faiskolájából.

Őszi beültetésre kiválóan alkalmas 3—4 éves I. rendű szép koronás gyümölcsfák darabonként 70 fillérért, 100 darab 60 koronáért, őszi barackok darabonként 50 fillérért, 100 darab 40 koronáért, 5 éves vadgesztenyefák darabonként 30 fillérért, 2 éves koronával bíró rózsa-fák darabonként 1-20 koronáért, 100 darab 100 koronáért eladó.

Az anyagok jóságáért és fajazonosságáért felelősség vállalatik. Kívánatra árjegyzékkel szolgálunk. Megrendelések Acsev. Igazgatóság Arad, Faiskola Apátfalva címre, vagy bármely Acsev. állomásfőnökséghez intézendők.

Ovakodjunk a fertőzésektől.

Az utca pora telve fertőző anyagokkal, a különféle betegségeket okozó csírákkal minők a tüdővész, a merevgörcs, a lépfene, a difteria a hagymáz stb. sporái. A mindennapi érintkezésben kivagyunk téve annak, hogy a különféle betegségeket okozó fertőző anyagokat kezünkön, orrunk nyákhártyájában haza hordjuk s azzal magunkat, s családunkat megfertőztetjük. Tudjuk, hogy a betegségek zömét baktériumok okozzák s hogy az emberi körmök alatt az apró paraziták egész gyűjteménye tanyáz. Mind eme fertőzések ellen védekezhetünk ha kezünket, arunkat, orrunk nyákhártyáit naponta egy-kétszer **Szent Imre szappannal** vagy **Carboform szappannal** megmossuk.

Szent Imre szappan ára 70 fillér,
a Carboform szappan ára 40 fillér.

Ez utóbbit különös figyelmébe ajánljuk a szülőknek, tanítóknak, tanároknak, iskolák, ovodák, internátusok, hivatalok, kórházak vezetőségének. El szappan olcsóságánál fogva lehetővé teszi minden embernek, hogy magát és családját fertőzések ellen megóvja. Nagyobb vételeknél engedményeket adunk.

Dr. Földes és Hehs

pipere szappan és vegyészeti gyára ARAD.
Raktárak létesítése folyamatban.

Aradon, Földes K. és Hehs Vilmos
gyógyszertára.

3—1914. közp. választm. eln. sz.

Hirdetmény.

Az 1913. évi XIV. t. cz. 57 §. 6. bekezdése és a 159.000—I-a—1914. belügyministeri számú körrendelet alapján ezennel közhírré teszem, hogy az országgyűlési képviselőválasztók ideiglenes névjegyzéke folyó évi október hó 10-étől bezárólag I. évi november hó 10-éig a városháza tanács termében közszemlére ki lesz téve, ahol azt úgy hét-köznapokon még pedig vasár- és ünnepnapokon délelőtt 8-órától déli 12-óráig, mindenki megtekintheti s köznapokon délutáni 3 órától 6 óráig lemásolhatja.

A közszemlére kitett ezen ideiglenes névjegyzék ellen a saját személyét illetőleg mindenki felszólalhat és ezenkívül az, aki az ideiglenes névjegyzékbe fel van véve, jogosított abban a választókerületben, amelynek választójaként felvételét, az ideiglenes névjegyzékbe történt minden felvétel, vagy kihagyás miatt felszólalni.

A felszólalások I. évi október hó 10-étől bezárólag I. évi október hó 25-éig írásban a központi választmányhoz, címezve a hivatalos órák alatt a polgármesternél nyújthatók be.

A felszólaló köteles felszólalását indokolni s mellékelni azokat az okirati bizonyítékokat, amelyeknek megszerzése az egyeseknek módjában állhat, azokra a bizonyítékokra pedig, amelyeknek megszerzése az egyes személyeknek nem állhat módjában, akként köteles felszólalásában utalni, hogyok az feltalálhatók legyenek.

A felszólalás olyan változásokra is alapítható, amelyek a választók összeírása óta állottak elő. A felszólalásban új bizonyítékok is felhozhatók.

Minden felszólalás csak egy-egy személyre vonatkozhatik.

A felszólalásokra mindazok, akiket a felszólalás joga megillet I.

évi október 10-étől bezárólag I. évi november 10-éig írásban, indokolton és minden felszólalásra külön-külön észrevételeket nyújthatnak be a polgármesternél a hivatalos órák alatt.

Mínthogy a 154.710—1914. sz. elvi jelentőségű belügyministeri rendelet szerint az országgyűlési képviselőválasztók névjegyzékének az 1913. évi XIV. t. c. értelmében való jelen első összeállítása alkalmával az ezen törvény 57. §-ának 4. bekezdésében megjelölt kihagyottak névjegyzéke nem lesz elkészítve és mínthogy ennek folytán ugy az új névjegyzéktervezetből, valamint az 1913. évre érvénnyel bírt országgyűlési képviselőválasztók névjegyzékéből kihagyottak, illetve az ezekből az 1913. évi XIV. t. c. értelmében összeállított jelen ideiglenes névjegyzékbe fel nem vettek, kiértésítve nem lesznek, felhívom az 1913. évi országgyűlési képviselőválasztók névjegyzékében felvéve volt választókat, nemkülönb az országgyűlési képviselőválasztói jog megszerzéséhez az 1913. évi XIV. t. c. szerint szükséges kellékek birtokában lévő, minden a férfi nemhez tartozó és Aradon lakó, illetve alkalmazva lévő magyar állampolgárt, hogy a közszemlére kitett országgyűlési képviselőválasztók ideiglenes névjegyzékét kellő időben tekintsék meg, esetleges felszólalásaikat ellene nyújtsák be és a felszólalások ellen netáni észrevételeiket a fentebb megjelölt módon tegyék meg.

Varjassy
polgármester,
közp. választ. elnök.

!! GYENGE FÉRFIAK !! !! ÖREGEK és FIATALOK !!

kérjenek ezen baj azonnali megszüntetését tárgyaló ismertetést. 40 fillér postabélyeg csatolása mellett. Nem belsőleg beveendő gyógyszer. Cím 2603

„NOVA MECHANIKA 115.”
Budapest — Főposta — Fiókbérlés 40.

Láb- és kézizzadás

biztosan és leggyorsabban elmúlik, a „Peppo” folyadék és „Peppo” hintőpor segítségével.

Szárit! . . . Szagtalanít!!

Peppo folyadék ára használati utasítással 1 kor.
Peppo hintőpor . . . . . 70 fillér.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is 8 nap alatt mindenki megszabadul a HAJÓS-ÍÉLE ANAGALLIN használata által. — Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázzni kell az ANAGALLIN szóra. Ara használati utasítással együtt 70 fillér.

Poloskák

kiirtására a legsikeresebben és teljesen csak a „Phenolsav”-val eszközölhető. A butorokat nem rontja, még a petéit is kiirtja. Ara 1 üvegnek 70 fill.

Legjobb fekete hajfestő

a „Melogen”. Egy pár perc alatt bármely haját, vagy hajszálát a legszebb állandó fekete színre lehet festeni anélkül, hogy a színt le lehetne mosni. Ara 2 korona. 741

A fenti szerek kaphatók a készítőnél **Hajós Arpád** gyógyszer-tárában
ARAD, Andrásy-tér 22. sz.
Alapított 1886. évben az Aradmegyei Közkórház számára.

Apró hirdetések

Tudnivaló az apró hirdetésekről:

Apró hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban József főherceg-ut 22. Acsev-palota. (Bejárat a Kosuth-szoborral szemben.) Telefon szám 151.

Az apró hirdetések díja a szavak száma szerint számítódik.

Minden szó 4 fillér. Vastagabb betűkkel 8 fillér.

A legkisebb hirdetés 60 fillér. A vastagabb betűkkel kívánt szavak a közíratban aláhúzással kiemendők.

Az apró hirdetések előre fizetendők.

A hirdetések este fél 6 óráig vétetnek fel.

Vidékről az apró hirdetések postamentvényen küldendők — a mentvényen a szöveg elől — avagy levélbélyegeken.

A hirdetés a kiadóhivatal kívánatra díjtalanul megszerkeszti.

KIADÓ LAKÁS.

Kiadó lakás.

Andrássy-tér 25. számú házban (Neuman-palota) egy 5 szobából álló II. emeleti utcai lakás november 1-re kiadó. Bővebbet Neuman Testvérek városi irodájában. 5271

Erzsébet királyné-körút 26. I. emeleten ujonnan festett mozaik 6 szobás utcai lakás november 1-re kiadó. 5281

ALKALMAZÁST NYER.

Megbízható ügyes leány.

El jól tud főzni, azonnal felvétel. Bővebbet Apponyi-ut 8. a házmeztől. 5288

Korcsok

azonr. áll belépésre fiatal hadmenes vaskereskedő segédet, aki németül és románul is beszél. Fűszer-üzletkéshez is értők előnyben részesülnek. — Ajánlat küldendő Messner Ármán céghez, Pantofára. 5279

Egy fiatal

ügyes fűszer-sz. segéd azonnali belépésre kerestetik Kovács Lajos üzletében, Trombita-utca 14. szám. 5280

ALKALMAZÁST KERES.

Magyar-francia kisasszony gyermekek mellé ajánlkozik. Cim a kiadóhivatalban. 5282

VÉTEL ÉS ELADÁS.

Borosbordók

7 drb 60 hektoliteres teljesen új szék hordó, kitűnő tölgyfából készült, jutányos árban eladó szatmári Szabó István szőlőbirtokosnál, Pankota. 5117

Egy 3 águ

és egy lehúzó villanycsillár jutányos áron eladó. Lujza-utca 2. 5269

Angol fajmalacok

10 koronájával darabja. Hat darab 3 éves igen szép hígó képes tollvér berni bika eladó. Szűretelőknek adok kölcsön hordót mustért. Kralovanszky Kálmán Seprős. Telefon 6 szám. 5284

22140—1914. kb

Vásári hirdetés.

Közhírré teszem, hogy Aradon a folyó évi 68ai országos vásár október hó 30-tól kezdődik november hó 8-ig a „Birkás” dűllőben lévő új vásártéren lesz megtartva.

Az országos állatvásárok október 30 és 31-én akként lesznek tartva, hogy a vásár első napján, vagyis október 30-án azaz pénteken a vásártérre kizárólag csak hasítottkormányállatok, y m. szarvasmarha, banya, sertés, juh, bárány, a vásár második napján vagyis 31-én, azaz szombaton pedig kizárólag csak lovak hajthatók fel eladás céljából.

A felhajtás úgy 30-án, valamint 31-én reggel 4 órától van megengedve. A kirakó vásár október 30-tól november 8-ig tart.

Arad, 1914. október hó 8.

Green főkapitány.

Figyelmeztetés!

As elkorított vásártérre is szabad szekérbe fogott lovat bevinni de csak akkor, ha szekérbe fogott lovak is szabályosan marhalevéllel vannak ellátva.

Aki a szekérbe fogott lovakat nem szándékozik az elterített állatvásárra bevinni marhalevél nélkül is bejöhet a külön kijelölt helyre.

Értesítés.

Van szerencsém a n. é. hölgyközönség b. tudomására hozni, hogy Bécsben szerzett több évi gyakorlat után f. hó 15-től kezdve

elvégelek házban és házonkívül manikűrözést, pedikűrözést, fényesítést havonta 3 korenért és mindenkinek, akinek orvosi rendelésre masszírozásra szüksége van, az orvosi előírás szerint masszázst is végezek.

Az igen tisztelt hölgyközönség szives partifogását kéri tisztelettel

Özv. Árvay Hugóné

Szabadság-tér 5. sz. (földszint.)

24192—1914.

Hirdetmény.

A m. kir. földművelésügyi minster 95648—III. A. 3. számú rendelete értelmében Bulgária és oroszországhban fellépett keleti marhavész behurcolásának megakadályozása és az elleni sikeres védekezés érdekében felhívom az

összes állatbirtokosokat, húsüzemelőket, mészárosokat, pásztorokat, legy a tulajdonukat képező, vagy gondozásuk, vagy felügyeletük alatt lévő állatok megbetegedését vagy elhullását a legkisebb késedelem nélkül jelentésük be az I-56 foku állategészségügyi hatóságnál.

Figyelmeztetem egyben az érdekelteket, hogy amennyiben ezen felhívásnak eleget nem tesznek, nemcsak hogy a keleti marhavészbe betegnek talált szarvasmarhák utáni állami kártalanítást veszítik el, hanem ezen felül ellenőrző és rendőri büntető eljárás is teljes szigorral meg lesz indítva. Arad, 1914. szeptember 29.

Green

főkapitány.

Kalmár József

villanyszerelő

Arad, Salacz-utca 3. sz.

Telefon 242. Telefon 242.

Ajánlja

költözőknek figyelmébe:

villanyos világítási berendezéseket, villanyos asengő- és telefon berendezéseket s minden e szakmába vágó munkát. Pontos és gyors munka. 481

Baktáron tart:

villanyos esillárokat, villanyos főzőedényeket, villanyos vasalókat, villanyos hajszító vasakat, Wolfram lámpákat és mindennemű villanyos cikkeket

15219—1914. kb. sz.

Kérelm.

A katonai behívások folytán az önkéntes tűzoltói kar működő tagjainak száma csökkent. Nehogy esetleges tűzvész esetén szükséges erő hiánya következzen a város közönségének vagyona és élete veszélyeztetve legyen, azon kérelimmel fordulok Arad város háziorvosi közönségéhez, hogy tűz esetén a tűzoltóságot munkájában támogattal és ha ott társnál segídezni szíveskedjék.

Green

főkapitány.

Védekezés a kolera ellen!

Hathatós bacillusölő és deszinficiáló szer; letállók, szemétdombok és egyéb főképező helyek részére. — Ára: 1 kgm. 60 fillér.

Kapható:

Wajdits György „TURUL” gyógyszerárában Arad (Karolina-u. és Ferenc-tér sarok.)

Legnagyobb fűtőanya megtakarítás!

A városi mérnöki hivatalban ki-próbált

kettős fűtőkályhák és kettős füstcsövekkel érhető el.

Megállapított nyomat, hogy ezen kályhák és füstcsövek használatával a fűtőanyag fele megtakarítható.

Patent a.

Kettős fűtőkályhák állandóan a táron vannak és igen olcsók. — 2. sz. (kis szobára) 6 korona. 3. sz. 8 korona. 6. sz. 20 korona. Egyedül

Hönig Ottó

M. kir. szabadalmazott szivattyú készítő

Arad, Rákóczi-utca 27.

Tek. Hönig Ottó unak, Arad.

Szívesen igazoljuk, hogy az ön által szállított kettős kályhacső igen jó. Mindenkinek ajánlhatjuk. Strengár Demján Száva, az aradi szociáldemokrata párt titkára

Magyar királyi államvasutak.

Menetrend.

Ervényes 1914. szeptember 10-től.

Aradról Budapestre indul:

Gyorsvonat reggel 8:20
Személyvonat délelőtt 11:42
Személyvonat este 9:39
Személyvonat reggel 5:00

Aradról Budapestre érkezik:

Gyorsvonat délelőtt 1:25
Személyvonat este 7:25
Személyvonat reggel 5:45
Személyvonat délelőtt 12:30

Budapestről Aradra indul:

Gyorsvonat délután 9:10
Személyvonat reggel 7:50
Személyvonat este 9:30
Személyvonat délelőtt 1:35

Budapestről Aradra érkezik:

Gyorsvonat este 6:59
Személyvonat délután 8:31
Személyvonat reggel 5:57
Személyvonat este 9:03

Békéscsabáról Nagyváradra ind.:
Személyvonat reggel 6:40
Személyvonat délelőtt 1:33
Személyvonat délután 5:56
Személyvonat reggel 4:55

Nagyváradról Békéscsabára ind.:
személyvonat reggel 6:00
Személyvonat délelőtt 10:10
Személyvonat délután 4:40
Személyvonat este 7:52